

Poštnina plačana v gotovini!

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK XII ☆ LVI

5

MAJ

☆

1956

VSEBINA:

Josip Wester: O malih bohinjskih dvotisočakah in še kaj povrh	225
Rudo Goljak: Istrski razgledi	230
Andrej Aplenc: Aiguille du Chardonnet	236
Ivan Simončič: Prirodne lepote v Beli krajini	241
Slavko Persič: V Tirolskih Alpah	246
Lenčka in Ivo Valič: V deželi fjordov	252
Mitja Šarabon: Misli	259
Dr. Anton Urbanc	260
Društvene novice	261
Iz planinske literature	268
Razgled po svetu	270

Priloga: 1. maj v planinah — Franc Močnik
Prilogo natisnila tiskarna »Ljudske pravice« v Ljubljani

Planinski Vestnik je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza, urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja dvanaajstkrat na leto, po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likozarjeva ulica št. 12, poštni predal 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, računi, razvid naslovov / Tiska tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 400.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 100.— / Tekoči račun revije pri Narodni banki 602-T-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto

IZLET

na NANOS

VOJKOVA KOČA

na Nanosu

je redno oskrbovana in primerna tudi za cenen letni oddih. Avtobusne zveze ugodne

v zgodnji pomladi Vas očara s svojo edinstveno floro
PD Postojna

Turisti, pijte samo

»ALPA«

šipkov čaj

Prepričali se boste, da je najboljši!

Jos. Wester:

O MALIH BOHINJSKIH DVOTISOČAKIH IN ŠE KAJ POVRH

(Nadaljevanje in konec)

3. Zadnjič na Bogatinu (2008 m)

Naslednji dan sva v sončnem jutru nastopila hojo po kotanjasti tovarni poti proti Spodnji Komni. Enolična bi se komu zdela ta pot, če bi se toliko ne vijugala, zdaj napeto v breg, zdaj zopet raz breg. Ko sem pred nekaj leti prvičrat tod hodil s Komne sem proti Jezerski dolini, je bila steza označena še z graničarsko markacijo, z rdečo puško, sedaj pa jo oživljajo rdeča očesa z belo punčico, ki so izum mojstra planinske markacije Alojza Knafelca.

Menil sem, da bova to jutro srečala bohinjskega tovarnika z mulo, ki so ju v jezerski koči že dalj časa pričakovali, da jim iz doline dostavita novo zalogo živil in pijače ter orodja, potrebnega pri gradnji novega prizidka. Precejšen ovinek mora obhoditi taka odprava od Savice gor preko Komne. Ni je bilo, pač pa sva srečala samohodno damo, bolj letoviščarsko ko turistovsko opravljeno. Zanimalo jo je, ali je še daleč do koč, kamor je bila namenjena. Nje nemška govorica jo je izdajala za — Angležinjo. Torej ne le kolektivno, ampak tudi kot samohodci prihajajo Angleži v naše planine. Dobro nam došli!

Že je minila poltretja ura spešne hoje, ko sva dospela na planino na Kraju ter vstopila v Kočo pod Bogatinom. Tovarišu sem želel srečno pot na daljni Krn — sedem ur hoje sem mu napovedal — sam pa sem krenil proti Domu, kjer sem se namenil kar za tri dni nastaniti. To je naš planinski hotel. O tem že priča trinadstropna zgradba, še bolj pa nje notranja urejenost. Velika, udobno opremljena obednica z mikavnim pogledom dol na globel Bohinjskega jezera, električna razsvetljava, centralna kurjava, knjižnica, radio, telefon, meteorološka opazovalnica, mnogovrsten jedilnik, čedno opremljene spalnice, pazljiva postrežba, strumna, a prijazna upravnica, snaga znotraj in zunaj hiše — vse to upravičuje dobri sloves te naše visoke postojanke. Če bi bil tujski promet pri nas v takem razmahu, kakor je v avstrijskih in švicarskih gorskih hotelih, do katerih olajšujejo in krajšajo pristop zložne prometne naprave, bi se v našem domu kar gnetlo gostov. Temu pa žal ni tako. Lagodnejše »planince« bi pač morala vzpenjača dvigniti vsaj na spodnji kraj Komne, da bi si s takim vzponom prihranili kakih 500 metrov strme hoje po sedanji kljukasti poti z več ko štiridesetimi serpentinami. Saj je že za prve svetovne vojne obratovala tu vzpenjača, takrat seveda za dovoz vojnega materiala. Dandanes pa bi se taka prometna

proga še bolj obnesla za osebni in blagovni prevoz. To bi bila žila dovodnica za Komno! —

Po nočni nevihti je zjutraj pokrivala dolino gosta megla, na nebu pa je izza jasníc že mežikalo sonce. Zato hajdi na pot — na Bogatin! To je kaj zložen izlet. Lagodno hojo do Bogatinskih vratc sem opravil v 70 minutah. Razočaralo me je, da sem našel kočico, ki stoji na kraju, kjer je bila prej italijanska mejna stražnica, popolnoma zanemarjeno, kakor izropano: šipe v oknih razbite, vrata zaklenjena, shrambo razdejana. Ali je res še kaj malopridnežev, ki se sadistično znašajo nad planinskimi napravami? Takim zagovednežem naj bi ljudska oblast z vso strogostjo stopila na prste! Pristojno planinsko organizacijo pa hočem obvestiti o izmaličenem stanju te postojanke, tako ugodno nameščene prav na kraju, kjer se prevegne pot na tolminsko plat.

Ko sem se po prvi svetovni vojni tod vzpenjal na Mali Bogatin, na čigar šiji so še štrleli betonski mejniki, označeni s črkami SHS in I, me je italijanski oboroženec, ki mu je glavo pokrival siv klobuk z dolgim peresom, pozorno motril, da mu ne prestopim mejne črte. Zdaj pa sem svobodno brez oprezovanja krenil na stezo, držečo po zapadni strani proti Velikemu Bogatinu. Tod bi si bil lahko nabral šop planik, sicer že docvetelih, a tega nisem storil, ker se mi upira objestno pustošenje gorske cvetane. Saj ima tudi cvetka, najsi je še tako borna in neoglajena, pravico do obstanka.

Na temenu Velikega Bogatina, poglavnika Spodnje Komne — sam! Odprt razgled se mi je nudil na vse strani, zlasti mi je mahal v oči goriški veljak Krn, čigar vrh štrli v nebo ko frigijska čepica, simbol svobode; osrednje Julijce pa je zastiral moten čad. — V tej »splendidni osamljenosti« sem se predajal ugibanju o bodočnosti našega planinstva. Ali je že doseglo svoj višek, ali mu je še možno stopnjevanje, ali mu preti upadanje? Sedanji burno utripajoči življenjski ritem, sodobni način letovanja v šotorih, v »campingih« — šaljivec bi dejal, v modernih ciganiščih — kjer so cene za bivanje in prehrano dokaj nižje ko v gorskih domovih, občutno podražena voznina na železnici¹ — vse to so momenti, ki dajo slutiti, da bo planinstvo sedanje oblike pešalo. Menda tudi ni več daleč čas, ko bo novi Ikar lahko s športnim letalom, s helikoavionom, pristajal, če ne na vrhu samem, pa vsaj na bližnji planici. Morda se le kdaj uresniči fantastični privid jasnovidca Janeza Mencingerja, ki ga prikazuje v svoji »bajki za starce«, v Abadonu (VIII. pogl.): Na vrh Triglava je privršela jata dvajsetih krepkih mož, ki jim je obleka bila iz kož, pokrivalo gobov klobuk, obuvalo lesene cokle. Ob ledju so imeli pripete velike perutnice, ki so jih premikali z nogami, na hrbtu jim je bilo privezano torilo z nabrano stisnjeno električno gonilno silo za perutnice. Z rokami so si urejali silo električnega toka in s tretjo,

¹ Za vozni listek Ljubljana—Boh. Bistrica sem plačal tokrat 372 din, po beležki v dnevniku iz leta 1938 pa za isto relacijo 58 din. Seveda smo imeli takrat upokojenci znaten popust železniških tarif, kar moramo sedaj bridko pogrešati. — W.

Dom na Komni

krmilu podobno perutnico so ravnali smer svojemu plavanju po zraku. Kakor ptica leteč človek, stvor bujne Jules Vernove domišljije! Ali se bo spričo tako razvitih tehničnih naprav še sploh kdo hotel vzpenjati v gorsko višavje in se vztikati po previsnih stenah, zlasti ko bodo že vse smeri preplezane? Pravim: Da! Še bo človeka, izmučenega od vsakdanjega vrveža v mestnem hrupu ali v enoličnem brnenju tovarniškega vzdušja ali v dušljivih rovih in jaških temačnega rudnika, atavistična sla gnala v osončeno alpsko višavje, da se bo, sproščen vseh spon vsakdanjosti, predajal zavesti svobode, užitku čistega zraka in dobrodejne tišine. Zato menim, da planinstvo ostane ali pa šele postane mik dovzetnemu in mislečemu delovnemu človeku in da se bo planinska turistika, če ne še bolj razmahnila, pa vsaj še nadalje ohranila kot izravnavaajoči biološki moment telesnega in duševnega žitka. —

Tako razmišlja in ugiblje človek, sedeč na pravljicnem vrhu Zlatorogovega kraljestva. Nasmehne se, če se domisli romantičnega opisa, ki ga je podal že prej omenjeni bohinjski kaplan J. Žanov, t. j. Ivan Žan, v svojem planinskem popisu »Na Triglavu«, kjer pravi o Bogatinu, da je »poln rudarskih strahov in škratelnov, je 6305 čevljev visok in ima blizu vrha globoko luknjo, v kateri sta zlatica in diamant skrita — 50 sežnjev v globočino se po vrvi spustivši prideš do vode — jezera, iz katerega teče mala Savica.«² Dvomim, ali so naši jamarji že kdaj tu poskusili svojo podzemeljsko srečo. Gotovo pa so ti škрати in zlata ruda in diamanti nudili pesnikoma Baumbachu in Aškercu motive za njiju Zlatoroga.

Bližala se je poldanska ura in treba se mi je bilo vrniti proti Domu. Kod naj krenem? Ali naj sestopim na samotno pot, ki drži

² Gl. Novice 1872, str. 269.

na planino Govnač? Pred nekaj leti sem jo prehodil v obratni smeri in lahko rečem, da me je prav zadovoljila. Ali naj se vrnem po nekdanji vojaški tovorni poti, po kateri sem lês prišel? Ne, ne po tej ne po oni, ampak sredi med njima, po globeli in globačah, koder drže le goveji in ovčji izgoni. Nazadnje pa sem se le moral vzpeti na tovrno pot, da sem dospel na Kraj in v svoj Dom. Ves ta dopoldanski izlet sem opravil v treh urah in pol, torej nekam obilna časovna mera za poldnevni sprehod. —

Komenski letoviščar naj ne opusti obiska bližnjega Govnača, naj ga ne odvrča malo vabljivo ime te planine! To je svojstvena obširna kotlina, po kateri planduje samo jalovina brez pastirja, brez marjaric. Za prve vojne je vrvel tu kakor na Kraju živahen promet. Vojaštvo si je bilo zgradilo velika skladišča, o njih priča sedaj golo zidovje brez streh. Le eno, s krito streho, porablja sedaj za govejo stajo. Kakor mi je planšar na Kraju pravil, gre semkaj pastir le pod večer, da živino zbere in sežene v to nočišče, čez dan pa se čreda tam prosto pase brez črednika. — Kako pozorna je postala topoglava goved, ko sem se ji približal! Radovedne junice so se gnetle krog mene, menda v pričakovanju, da jim natrosim soli v začimbo njih puste paše. S palico sem se jih moral otepati in žuriti korake v breg, da sem se odmaknil njih vsiljivosti. Malone tri ure sem križaril po Govnaču in ondašnjih bregovih, da sem naposled brez prave poti prikrevsal na planino na Kraju, kjer me je izvedeni bohinjski sirar poučil, kako se napravi okusni mlečni izdelek, ki ga kot bohinjski »ementalec« razpečajo daleč po svetu. —

Neki večer je bilo v Domu zelo živahno, obednica gosto zasedena. Prispela je bila večja družba moških in ženskih, starejših in mlajših letnikov, kakih trideset oseb. Bila je to planinska ekskurzija glasbene šole iz vinorodne Prlekije. Semkaj so prispeli iz Vrat preko Triglava, a ne samo kot planinski izletniki, temveč tudi kot muzikanti, opremljeni z raznimi glasbili, celo bombardona in velikega bobna ni manjkalo. Uganka mi je, kako sta se nosilca teh dveh zajetnih inštrumentov previrala po klinih Malega in Velikega Triglava. Odtiski žiga Aljaževega stolpa na bobnu so pričali, da je bil ljutomerski orkester zares na poglavitnem vrhu naše domovine. Glasba in planinstvo — harmoničen akord!

Vrli glasbeniki niso nameravali kaliti nočni mir, saj so ga bili po izdatni dnevni hoji sami najbolj potrebni, vendar so morali ustreči želji drugih gostov, da je orkester zasviral, kar je poslušalce kmalu tako razvnelo, da so se naposled zavrteli v okrogel ples. Nisem bil več priča »crescendu« te večerne zabave. Zakaj umaknil sem se v zatišje svojega nočišča, kjer so me zamolkli glasovi bobna in bombardona bolj uspavali kot dramili, nežnejših glasbil pa sploh nisem dojemal. Drugo jutro se mi je upravnica opravičevala, češ da je morala ugoditi želji gostov, ki se jim je bilo zahotelo glasbe in plesa, a da je rajanje ukinila že pred polnočjo. Pomiril sem jo: »Blagor njim, ki so si privoščili zabavo po svojem okusu! Mene dremljavega starca ni nič motila. Saj se mora glasbenikom, če vzemo s seboj na

gorsko turo godala, priznati tudi pravica, da jih uveljavijo. Le čemernež bi zaradi tega mogel negodovati. Rajši poslušam adagio ubranega orkestra kakor allegro hreščeče harmonike.« —

Zadnji somrak na Komni! Izpred Doma proti severu zrem Tičarico v večernem soju, zadaž za njo se zobčajo Vršaki in plečati Debeli vrh in Jezerski Stog, v ozadju pa viri vrh Triglava. V dolini že mežikajo lučke iz Zlatoroga in iz vil ob jezeru. Živopisen večerni prizor!

Gosta megla je zjutraj zagrinjala Bohinjsko jezero, nad menoj pa se je pelo vedro nebo, ko sem se poslavljal od Komne, da na stopim povratek v dolino. V lepem jutru mi je šlo naglo nizdol. Le malo sem se pomudil na mikavnem razgledišču vrh nekdanje vzpenjače, nato pa sem onih štirideset in še več okljukov kolovoza preprečkal po strmih bližnjicah, tako da sem v poldrugi uri brzohoda pristal na dnini Ukanca. Pri mostiču sem se razprtal, spravil nahrbtnik v grmovje ter šel še k slapu Savice po slovo. Ko sem obhodil že vseh sedmero jezer, naj obiščem še njih šumno padajoči odtok! Pred tednom dni sem ga bil obiskal za inavguracijo svoje gorske ture, zdaj pa v zahvalo, da mi je lepo uspela. — Nekaj malo odmora v leseni lopi. Koliko tisočletij že pada mogočni vodni pramen v kipečo kotanjo, ne da bi se bil bistveno predružil! Neprestani šum veličastnega slapa — simbol večnosti! A glej tale marmorni spomenik, ki ga je bil pred malone 150 leti dal postaviti bohinjski magnat baron Žiga Zois v spomin na obisk nadvojvode Ivana! Ves je okrušen, črke, vanj vklesane, so skoraj nečitljive.³ Kolikor jih ni ogledal zob časa, sta jih oskrdala kladivo in dleto zagovednih klesarjev. Nič kaj nam ni v čast hudo oskrunjeni spomenik. Ohraniti bi ga morali, če že ne zaradi onega, v čigar počastitev je postavljen, pa vsaj zaradi darovalca, mecena slovenske prerodne dobe, in tudi zaradi kamnoseka, domačina iz Bohinjske Bele, ki je v domačem jeziku v bohoričici vklesal nanj svoje ime. Saj je to eden izmed najstarejših kamnitih spomenikov s slovenskim besedilom. Da bi bil varen pred nadaljnjimi vandalskimi posegi, naj bi ga zaščitili z močnim steklom ali pa naj ga krajevni oblastniki premestijo v kak muzej. Vsekakor naj bi se zanj pozanimal republiški zavod za varstvo spomenikov. —

Izpred Savice sem krenil po zgornji cesti proti Zlatorogu, kjer bi vstopil v avtobus, da me popelje na Bistrico. Kakor da sem se streznil, se mi je zdelo, ko sem po trdi cesti trapal dol proti jezeru, še bolj pa, ko sem se v zopni gneči preril v avtobus. Kako kričeče nasprotje! Tam gori vedro bohinjsko višavje, brez hrupa, brez hitnje, tu doli pa soparno vzdušje, dušljivo množično okolje. Zopet se začutiš vsakdanjega človeka, spomini in želje te dvigajo in mikajo nazaj v prvobitni gorski svet, v blagodejno sproščajočo svobodo. Gregorčičev sentimentalni vzdih je izzvenel v meni kot pridušen bolesten krik: Nazaj v planinski raj!

³ Besedilo tega spomenika je navedeno v članku Od Soče k Savici. PV 1952, 412.

ISTRSKI RAZGLEDI

1. Socerb

oletno nedeljsko jutro. Stojim na koprskem Belvederu in boža me rahla sapa, ki pihlja čez zaliv od Miljskega polotoka. Pogled mi hiti po pokrajini onkraj morske gladine od Debelega rtiča čez Hrvatine, Božiče, Škofije in Plavje ter mi nazadnje obstane na robu visoke kraške planote pod Slavnikovim pogorjem. Natanko nad korenem Miljskega polotoka mi vzbudi pozornost nenavadna podoba: visok skalni masiv z navpično zahodno steno in na njegovem vrhu, vraščeno vanj, sivo zidovje. Tega seveda od tu ne bi ločil, če zanj ne bi vedel. To je znameniti Socerb (432 m), stražar na meji proti sedaj zopet italijanskemu Trstu, ki se pričenja z južnovzhodno okolico pod tisto navpično steno. Ko so leta 1954 določali novo državno mejo, so se Tržačani potegovali zanj bolj kakor za vasi na Miljskih hribih. Ohranili smo ga mi.

Vozilo drvi po asfaltirani cesti iz Kopra do predmestnega Škocjana in nato po dolgem drevoredu ob tistem morskem zalivu do Bertokov, dalje pa po Rižanski dolini mimo Križišča, Dekanov, Rižane in drugih naselij. Pričenjamo se zložno dvigati proti Črnemu kalu, zakaj na razmeroma kratki razdalji moramo premagati absolutno višino okoli 400 metrov

Pokrajina se počasi spreminja. Oljčne gaje, ki so okoli Dekanov številni, zamenjuje nizko hrastovje, jesenovje in grmovje. Dolina Rižane se oži in ostane nazadnje daleč pod nami. Na desni hitijo mimo nas veliki novi nasadi trt in sadnega drevja. Cela temena gričev so spremenila svojo površino. Dalje gori pa stoji med vinogradi in sadnim drevjem na pobočje prilepljeni Črni kal. Nad njim se vije od gornje Rižanske doline sem kakor mogočen, kilometre dolg zid, skalna ločnica med visokim kraškim in nižjim flišnim ozemljem. Mehkejša flišna formacija se je na prelomnici sesedla, trdnejša apnenčeva je pa ostala v prvotni legi. Desettisoče in več let je že tako, kar nam je letos odkrilo najdišče predzgodovinske jame nad Črnim kalom z ostanki življenja izpred 120 000 let.

Avtomobilska cesta se vije pod vasjo in poteka nato na levo, da se končno sunkovito zaobrne na desno, proti robu kraške planote, kjer se konča obmorska Slovenska Istra. In prav na tem ovinku se odcepi od nje navadna cesta in krene proti severozahodu. Vozimo se po višjem robu svojevrstne police z vasjo Kastelec na višini 326 m. Na nekoliko usločeni polici je dovolj prostora za nekaj njiv in travnikov, česar človek, ki se ozira sem z morja, ne bi pričakoval. Onkraj roba police pada svet zelo strmo v dolino Ospa, ki leži pri Stari fari komaj 18 m visoko nad morjem. Izteka se proti Žavljam in jo zato reže nova državna meja. Na njenem gorenjem koncu leži

sedaj obnovljena, a med narodnoosvobodilno vojno popolnoma požgana vasica Gabrovica.

Onkraj Kastelca se cesta še bolj strmo dviga proti pobočnemu sedlu, a ko ga doseže, moramo zaviti z nje na strmo vozno pot proti vasici in gradu Socerbu. Ko zapuščamo prejšnjo cesto, opazim le dobrih 100 m dalje na njenem nadaljevanju desko z napisom »Meja«. Prava meja je 100 m dalje na cesti, ki se spušča s sedla na tržaško stran proti Dolini.

Dvigamo se mimo vasice na strmini po poti, ki je komaj še vozna, proti zadnjemu robu kraške planote, a ko ga dosežemo, zavijemo v ostrem ovinku med redkimi borovci proti slepim vratom nekdanjega zunanjega grajskega obzidja in skozi na nekdanje zunanje dvorišče. Odprtina med stebroma je tako ozka, da ostane na obeh straneh avtobusa komaj še nekaj centimetrov prostora. Šofer je umetnik.

Ustavimo se in izstopimo. Pred seboj zagledamo srednjeveško zidovje, zdaj morda že za polovico ali še več nižje od nekdanjega, ko so ga sezidali kot res nezavzetno trdnjavo, zakaj sovražnik je imel do nje le en sam dostop: od koder smo se mi pripeljali, a je moral prej premagati dvojno obzidje in jarek, ki je sedaj na pol zasut. Pa mu je bilo po vsem tem treba zavzeti še grad sam.

S tega zunanjega dvorišča, poraslega s travo in kraškimi cvetlicami, nas popelje strma steza navzdol do stopnišča, po katerem se dvignemo na notranje dvorišče med razvaline, kjer doživimo prvo presenečenje. V razvaline, da je od zunaj nevidna, je vgrajena restavracija, podružnica koprskega hotela »Triglava«. Dobra istrska kapljica naju s prijateljem sicer vabi vanjo, a zaenkrat naju ne premoti. Večja privlačnost je okoli in okoli obzidano dvorišče, na katerem zija v severozahodnem kotu nevelika ograjena odprtina, gorenje ustje navpično v živo skalo vjedenege brezdna, izgubljaajočega se v temnih globinah. Skozi to brezdno je vodil v davnini skriven izhod za hrbet sovražniku, ki je grad oblegal in lahkoverno upal, da ga bo vsaj izstradal, če ga že ne more zavzeti.

Brezdno vzbuja domišljijo in čara v misli dogodke iz davne preteklosti, ko so se podili čez ta svet najrazličnejši osvajalci vse tja do Benečanov in Turkov. Toda mimo vzpodbud za domišljijo nudi Socerb še veliko več. Z notranjega dvorišča drži dvojne stopnice do vrha še preostalega zunanjega grajskega zidovja, ki je sedaj na vrhu tako zavarovano, da ga dež in burja ne moreta dalje razjedati. In tam gori nas čaka drugo presenečenje.

Znajdemo se tako naglo, kot da se je dvignil pred nami gledališki zastor, pred najlepšim razgledom, ki si ga moremo v naši Istri zamisliti. Če se ozremo po zidu navzdol, zagledamo pod seboj nad 100 m globoko prepadno steno, v katere zunanji rov je grajsko zidovje neopazljivo vraščeno. Človeku s slabimi živci se zavrti v glavi. Toda to je le eden izmed doživljajev na Socerbu.

Pod navpično grajsko in skalno steno se začenja strmo pobočje, ki pade v kratki razdalji nekaj kilometrov za več kot 300 m globoko

do največje slovenske vasi na sedanjem Tržaškem, do Doline, stoječe na 106 m visoki planoti. Takoj severno od nje ležeči slovenski Boljunec ima celo samo še 72 m nadmorske višine. S Socerba gledamo na obe vasi kakor iz letala. Zahodno od njiju se spušča svet že proti Žaveljskemu zalivu in Trstu. Bele ceste hite tam spodaj vanj od vseh strani.

Na desni ob zalivu leži nekdanj popolnoma slovenski Škedenj. Zdaj stoje tam nešteti dimniki starih in novih tovarn. V obratu so veliki plavži, iz katerih se dvigajo proti nebu oblaki sivega dima. Po drugi svetovni vojni se je ta svet tam spodaj silno spremenil. Zrastli so gozdovi novih stanovanjskih naselij in vanje so prišli iz Italije in od drugod priseljeni Italijani. Nova naselja polagoma, a vztrajno duše slovenski Škedenj in ostale nekdanje vasi. Slovenci postajajo vsak dan bolj manjšina tudi tam, kjer so bili pred prvo svetovno vojno edini prebivalci.

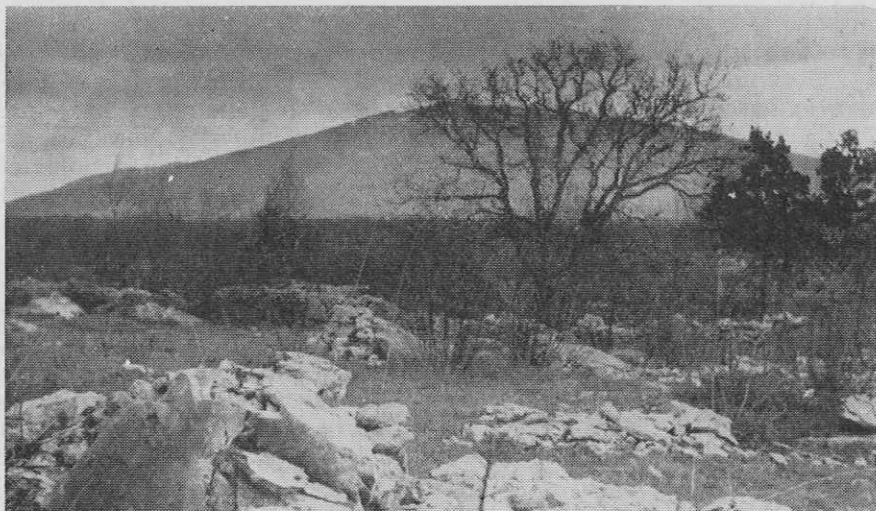
To je bridka resnica, ki jo je treba možato priznati. Petindvajset let Italije in deset let tuje okupacije po drugi svetovni vojni je spremenilo nam v škodo etnični sestav tržaškega prebivalstva. Izselitev tisočev in tisočev Slovencev na vse strani sveta in priseljevanje desetstisočev Italijanov je potisnilo domače italijansko in slovensko tržaško prebivalstvo v manjšino. Mesto z okoli 300 000 prebivalci ima sedaj nad polovico tujih priseljencev.

Temu se pridružuje še napredujoče potujčevanje. Pod fašistično Italijo vzgojena slovenska mladina v spodnji tržaški okolici govori le za silo domače slovensko narečje ali ga celo sploh ne zna več. Trdnejša je le zgornja okolica, pa tudi v to vseljujejo leto za letom več Italijanov, zlasti med Trstom in Devinom. Prav tu spodaj, neposredno pod nami pa razlaščajo tisoče hektarov plodne zemlje slovenskih kmetov za novo industrijo in nova naselja tujih prišlekov.

O tej neveseli stvarnosti premišlujem, ko se oziram s socerbškega zidovja v globino pod seboj, ko občudujem lepoto še zadnjih preostalih slovenskih polj, vinogradov in sadovnjakov in mi sili pogled vedno dalje in dalje čez morje hiš v Škednju in Sv. Jakobu, nekdanjih dveh naših trdnjavah. Potem mi hiti pogled dalje čez šentjakobski hrib v središče Trsta, kolikor ga od tu vidim, do drugih nekdanj popolnoma slovenskih predmestij Škorklje, Rojana in Barkovelj.

Tam sredi njih se dviga kot opominjajoč prst v višavo »Svetilnik zmage«, katerega so zgradili Italijani po prvi svetovni vojni. Pogled se ustavlja nato na gradu Miramaru, dvorcu nesojenega mehiškega cesarja Maksimilijana, v katerem je preživela žalostni preostanek svojega življenja njegova duševno obolela žena. Potem hiti po obalnih pobočjih in robovih Krasa do Tržiča in ustja Soče, dokler ne preleti sinje morske gladine vsega zaliva in se ustavi spet v Miljah.

Miljski polotok je neločljiva zemljepisna enota, pa so ga modri diplomati vendarle prerezali z nemogočo mejo, ki daje sicer večji del nam, a pušča onkraj meje Milje z ladjedelnico. In tudi Milje

Kraška pokrajina za Socerbom

rastejo v našo škodo. Po zadnji vojni so zgradili nova stanovanjska naselja, v katerih so našli domovanje spet le tujci.

Medtem ko je Trst kljub jasnemu sončnemu dnevu prekrit z rahlo tenčico dima, žari miljsko gričevje v žarki sončni svetlobi. Prav taka je vsa ostala obmorska Slovenska Istra čez visoki Tinjan do Kopra, Izole in starega piratskega gnezda Pirana pod Belim križem.

Južno in vzhodno od morske obale se vrste drug ob drugem in drug za drugim griči in hribi, posejani s hišami sredi vinogradov in sadovnjakov. Del pogleda nanje zakriva 371 m visoki Tinjan, najvišje ležeča slovenska vas v obmorski Istri. Človek se čudi, zakaj so si izbrali ljudje prav sam vrh stožčastega hriba za svoje selišče. Vzvišeno je v resnici, in vse okoli njega, izven roba kraške planote, na katerem stoji tudi Socerb, je pod njim. Pravo orlovsko gnezdo; preostanek časov, ko so se morale tudi posamezne vasi bojevati s tujimi napadalci.

Levo od Tinjana se belé po gričih in hribih, prav tako na grebenih in vrhovih zgrajene slovenske vasi, med katerimi sta največji Šmarje in Marezige. Za njimi leži od tu nevidna Dragonjska dolina z novo mejo med Slovenijo in Hrvatsko, čeprav govore tudi še onkraj Dragonje ponekod slovenski, o čemer sem se sam prepričal.

Dalje proti vzhodu se pričinja Rižanska dolina, za katero pada v povirje Mirne Buzetščina s slovenskim, v hrvatsko prehajajočim narečjem. Od nje je vključen v Slovenijo le manjši del. Prav letos nam je Hrvatska na zahtevo prebivalstva odstopila še vasi Topolovec, Gradinjo in Pregaro. Sicer je pa tu meja na vseh zemljevidih

zarisana bolj severno, kakor poteka v resnici. Tisti, ki jih izdelujejo, bi morali to vedeti.

Gorenjo dolino Rižane imenujejo tudi Dolino gradov, in čeprav je zelo zanimiva, je zalednim Slovincem še popolnoma neznana. Morda bo dobila večjo veljavo, ko bo stekla po njej železnica, če bo obveljala trasa Podgorje—Koper. Dolina poteka v prvi polovici v smeri od juga proti severozahodu, v drugi se pa obrne bolj proti zahodu, kjer se od Dekanov dalje razširi in spremeni v obmorsko polje, sredi katerega se dviga grič Srmin, ki se je po vsej verjetnosti imenoval prvotno Strmin, v razloček od drugega, bolj položnega nekdanjega otoka, na katerem so zgradili Koper. Pod njim bo nastalo v prihodnjih letih koprsko letališče.

Razgled s socerbskega zidovja zajema tako le zahodno polovico obzorja: Trst, Tržaški zaliv in obmorski del Slovenske Istre s Kopr. Pričenja se na severu z Bazovico in konča na jugovzhodu z gorenjo Rižansko dolino, a svet, ki ga kaže, je čudovito lep, zlasti še, ker ga obliva sinje morje.

Pogled na zahod zakriva deloma samo zidovje, deloma pa rob planote z borovim gozdičkom. Da se nam odpre, ni treba storiti nič drugega kakor vrniti se čez notranje in zunanje dvorišče skozi slepa vrata do borovcev. Deloma se razgrne že tam pred nami ves južni del planote s Slavnikovim pogorjem in 1028 m visokim Slavnikom v ozadju. Slavnik je le za dobrih 60 do 200 m višji od ostalih vrhov precej enakomernega grebena. Na njem raste nova planinska koča, ki bo prva te vrste v Slovenski Istri.

Pod pogorjem teče železnica Divača—Pulj, medtem ko se mu cesta, odmakne že pri Klancu in teče nato skozi Ocizlo, Petrinje in Črnotiče v Podgorje, ki leži skoraj natanko na polovici Slavnikove absolutne višine (507 m pri cerkvi). Le 17 m niže ležeča železniška postaja je sedaj glavno natovarjališče in iztovarjališče za obmorsko Slovensko Istro. Do sèm ali od tu morajo na dan prevoziti tovorni avtomobili do 40 vagonov blaga. Drago in zamudno delo, ki nujno terja zgraditev železnice do Kopra.

Planota pod Slavnikovim pogorjem do roba obmorske Slovenske Istre je izrazito kraška, z vsemi kraškimi pojavi. Hiše in vasi so na zunaj sicer še vedno mediteranske in s korci krite, a zime z burjo, in večkrat tudi s stalnim snegom, so izredno ostre. Rodovitnega sveta je malo in tudi pogozditev še ni dosti napredovala. Tu bo treba še veliko dela.

Naš obisk za Socerbom pa ni namenjen razgledu. Borov gozd levo od vozne poti skriva v sebi tretje socerbsko presenečenje — Socerbovo jamo. Kdor ne ve zanjo, jo težko najde, ker je vhod vanjo skrit v vdorini sredi gozda.

Dohod v vdorino je položen. Na njenem dnu raste na humozni zemlji trava s cveticami, in prav nad vhodom se košati neprestara lipa. V samo jamo moramo po stopnicah in skozi sedaj že omajano ograjo iz železnih palic z gugajočimi se vrati, ki se več ne zaklepajo. Notri nas objame hladen polmrak in izpod vlažnega stropa kapljajo

celo vodne kaplje. Prostorna je kakor srednjevelika vaška cerkev in je nekoč tudi res služila v ta namen. Še zdaj opazimo mesto nekdanjega oltarja in na drugi strani naravno prižnico. Kapnikov ni, čeprav so nekoč morali biti, kar dokazujejo z umazano sivo sigo odeti stebri. Na strani sega še nekaj malih temnih odrastkov, ki pa ne držijo daleč.

Legenda pravi, da se je sèm zatekel davno nekoč svetnik santo Servolo, katerega so istrski Slovenci prekrstili v Socerba, Vipavci pa v cerkvi nad Podbrjami v Sancerba. Skril se je tu pred preganjalci in »grešno zapeljivostjo« sveta ter živel v jami samotarsko življenje pračloveka. Na njegov praznik so zato opravljali v votlini mašo in k njej so se zbirali verniki od blizu in daleč, zelo mnogo tudi iz Trsta.

Legenda je seveda prav tako izmišljena kakor ona v Soški dolini o Dantejevi jami in pod Devinom o Dantejevem školju. Italijanski santo Servolo ni nikoli videl te votline in teh krajev. Iznašli so jo v srednjem veku kakor toliko drugih pretvez in pretvezic, da so mogli zidati cerkvice po gričih in zganjati na romanja brumne tlačane.

Posloviva se s prijateljem od Socerbove jame in kreneva skozi borov gozd nazaj proti grajskim razvalinam. Med borovci rastejo na apnenčevih tleh vse rastline in cvetlice, značilne za naš primorski Kras. Mnogo bolj so številne kakor one v obmorski Istri. Največ je svetlordečih klinčkov. Naberem si jih za vazo v svoji sobi, da bo prijetnejša in me bodo še nekaj dni spominjali na lepa socerbska doživetja.

V grajski restavraciji se je nabralo poleg izletnikov še nekaj domačinov iz vasi pod gradom in iz Kastelca, vmes pa so še naši mejničarji, ki nama s prijateljem spet obude zavest, da smo le nekaj metrov oddaljeni od državne meje. Z grajskega zidovja bi mogli celo s padalom odleteti v »tujino«, zakaj pod navpično steno se pričinja že Italija.

Izbereva si s prijateljem mizo ob oknu, od koder je še vedno lep razgled na pokrajino in morje proti Kopru, si naročiva prigrizek in neizogibni domači refošk. Poslušava sosede in slišiva, da so navdušeni nad izrednim razgledom s te res svojevrstne postojanke, ki obvlada kakor trdnjava dovršen del italijanskega in slovenskega dela nekdanjega Svobodnega tržaškega ozemlja.

Dan se nagiba proti večeru. Sonce počasi tone in zaide nazadnje za gorami Gornje italške nižine. Približal se je trenutek, ko nastopi četrto socerbsko presenečenje — razsvetljeni Trst. V nekaj trenutkih je restavracija prazna. Ostanejo samo domačini in mejničarji.

S prijateljem hitiva čez notranje dvorišče in po stopnicah na zidovje. Okoli 400 m pod nami je zamenjalo morje hiš morje luči. Od Doline, Boljunca in Boršta dalje miglja luč pri luči in migljanje se nadaljuje čez griče in ravnine vse do morja in pobočij pod Opčinami, Prosekom in Kontoveljem. V Žavelskem zalivu žare svetlozelene luči kakor male zvezde.

Včasih, kadar odplujejo ribiči na nočni lov, je še morje posejano z lučmi. Ko sem se nekoč vozil z večernim avtobusom iz Ljubljane v Koper, me je nekdo, ki je prihajal prvič na naše slovensko morje, začuden vprašal, kakšno mesto je tam na sredi. Bile so luči ladij in čolnov naših izolskih in piranskih ribičev, ki so privabliale ribe v mreže. Nocoj so ribiči doma. Luči na morju ni. Samo neka manjša potniška ladja pluje po sredi Jadrana proti Trstu.

»Kako je to lepo!« vzklikne dekle ob moji strani.

»Da, lepo je,« ji pritrdim, »a bilo bi še dosti lepše, če ne bi stala tu spodaj na cesti tista tabla.« Pogleda me in mi molče prikima.

Trenutek nato zaslišim brnenje motorja našega avtobusa, ki nas je pričakoval na zunanjem dvorišču. To je znamenje, da se moramo posloviti tudi od še zadnjega socerbskega presenečenja in poiskati vsak svoj sedež. Neradi se odtrgamo od zidu.

V avtobusu je živahno. Vnemajo se razgovori o vtisih s Socerba, o Trstu, o prihodnosti Kopra in obmorske Slovenske Istre. Šofer vozi kljub temi virtuozno po kamniti poti s planote navzdol na cesto, po kateri zdrčimo do Kastelca, kjer sprejmemo tri domačine, ki se vračajo v Koper z obiska pri svojcih. Kmalu dosežemo avtomobilsko cesto nad Črnim kalom, da nas varno popelje v Koper. Z vsakim obratom koles znižujemo višino, dokler se na koprski avtobusni postaji ne znajdemo samo meter visoko nad morsko gladino. Za nami je nepozabni nedeljski izlet.

Morda bo kdo dejal, da izlet, ki sva ga napravila s prijateljem na Socerb, za planinca ni bil časten. Planinec se ne poslužuje prevoznih sredstev za svoje vzpone. V opravičilo bodi povedano, da bi se bila morala s prijateljem poslužiti za pot iz Kopra do Socerba natanko iste avtomobilske ceste, po kateri sva se peljala z avtobusom. Pešpot čez Škofije in Plavje drži ob državni meji deloma po prepovedanem pasu, deloma jo pa celo seče.

Andrej Aplenc:

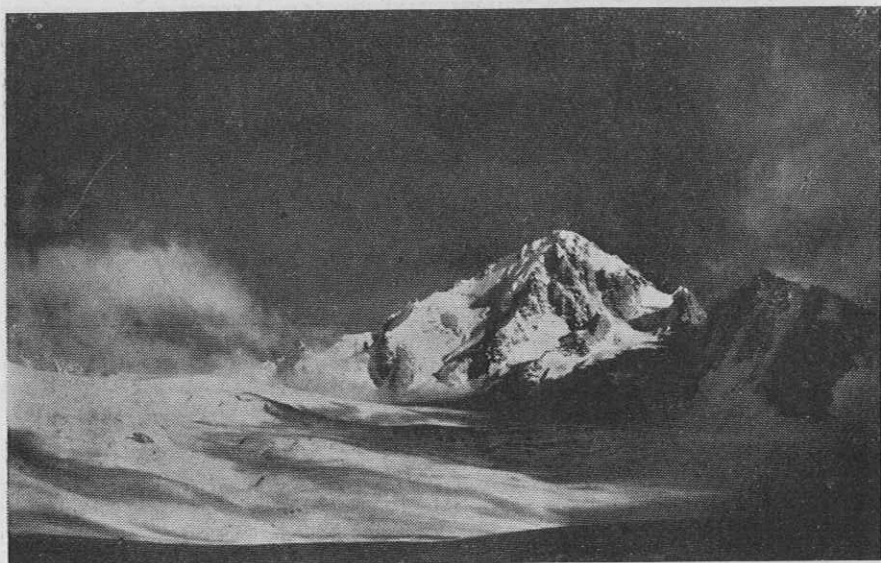
AIGUILLE DU CHARDONNET

prijateljem Zoranom sva sedela v vlaku, ki je vozil skozi Chamoniško dolino.

Smrekov gozd, nekaj hotelov, nato travnik z avtomobilsko cesto, camping z rumenimi šotori, potem zanemarjena kmečka bajta z majhnimi okni, skozi katere gleda kljub zgodnji uri kopica otrok in maha s svojimi ročicami, in zopet hoteli. Pod obronkom na široki trati stoji več ličnih weekend hišic.

Kajpada, denar. Spomnim se nagačenega gamsa na stezi proti Mer de Glaceu. Zraven je stojnica s spominčki, obeski, kravjimi zvonci in vso mogočo ropotijo. Nekaj korakov naprej tabla, ki vabi na obisk ledu proti plačilu nekaj frankov.

Aiguille du Chardonnet

Takrat bi najraje brcnil vso to kramo. Tu, pod visokimi gorami ni mesta zanjo. Pa vendar, živeti se mora. Na kakršen koli način. Razumel sem in zaželel sem si proč od ljudi.

Izstopila sva na postaji Montroc. Pot naju je peljala najprej po cesti, potem pa po rebri vzdolž zapuščene smučarske vzpenjače. Malo višje sva prišla na majhno planotico in prečkala prvo osamelo snežišče. Pod nama so ležali pašniki, pusti, brez drevja, ostro presekanj tu pa tam z globokimi hudourniškimi strugami. V daljavi sva videla črne pikice. Govedo. V spominu so mi zazveneli zvonci in v duhu sem videl bohinjske planine z visoko travo, smrekami in osamelimi vihnariki, kakor sem jih gledal nekoč s Krsteniškega Stoga. Stožilo se mi je po njih.

Hodila sva po stezi, ki se je vila po strmem pobočju korita ledenika du Tour. Zavila sva okoli nekega roba in obstala kakor ukopana. Iznad sopare, ki se je dvigala iz rosne trave, je rasla gora, zalita s snegom in ledom. Aiguille du Chardonnet. Pravzaprav to ni bil najin cilj. Nisva je gledala kakor goro, na katero se misliš povzpeti, le občudovala sva jo.

Namenila sva se po nasvetu fantov iz republiške odprave na Aiguille du Tour, ki je po navadni poti smučarska tura. Mislila sva, da je zaradi novozapadlega snega vsak težji vzpon nemogoč in odšla sva sem samo zato, da ne izgubiva v brezdelju še teh nekaj dni, ki so nama preostali.

V koči Refuge d' Albert sva odložila nahrbtnika in nadaljevala pot proti najinemu vrhu. Toda, kakor ima vsaka stvar v življenju

Razgled z Aiguille du Chardonnet

dve strani, tako jih je imela tudi Aiguille du Tour. Ta druga stran se nama je pokazala v obliki kuloarja, ki se je vzpenjal skoro do vrha. Od spodaj nama je bil zelo všeč. Zavila sva vanj. V zgornji polovici sva naletela na led in ker sva v pričakovanju smučarske ture pustila dereze v šotoru, sem pri sekanju stopinj zvil oklo cepina. Po kratkem grebenčku sva dosegla vrh in sestopala po poti, ki je zares idealna za smučarje.

Popoldne sva izpred koč zopet občudovala Chardonnet. Iznad njegovega zasneženega grebena so se dvigali majhni kopni stolpi in na stebru se je poznal sneg, ki je zapadel pred nekaj dnevi. Zares, prava gora.

Potem sva se odločila. Ostaneva, čeprav imava samo konservo in kos kruha. Da bi šla nazaj v Chamonix in se vrnila — ne! Vreme ne bo držalo več kot en dan pa tudi denarja nimava.

V obupni gneči sva se pretolkla do druge ure zjutraj, potem sva zapustila koč, sledeč ostrim, majhnim vbodom v zmrznjeni površini snega. Pred nama sta bili dve angleški navezi.

Jutranji polmrak je čudno deloval name in spomnil sem se podobnih juter v domačih gorah, ko sem se bližal sivi steni. Občutek je vedno isti, nekakšna mešanica strahu in želje po skali.

S položnega ledenika du Tour sva prestopila v snežna pobočja in prej zmrzel sneg se je spremenil v pršič. Snežišča so se mi od daleč zdela dolga in strma. Toda, čimbolj sva se jim bližala, tem

Aiguille du Tour

bolj so se razdalje krčile in v snežnih pobočjih sva naletela na položne odstavke, kakor nalašč za počitek.

Gaz naju je pripeljala v majhno kotlinico, pod strmo snežno rezjo v obliki črke S, katero sva že prejšnji dan ogledovala. Tu sva se ustavila in opazovala sončni vzhod. Nebo je bilo popolnoma jasno, le na obzorju se je vlekla ozka črta oblakov. Majhna silhueta Matterhorna se je ostro odražala od nje.

Potem sva prestopila na snežno rez. Po prvih korakih sem naletel pod tanko plastjo srena na led. Rez ni bila dolga, bila pa je strma. K sreči sta angleški navezi dobro opravili svoje delo in z zadovoljstvom sva stopala v njihove stopinje ter zasajala oklo predse. Kot prva bi se tu brez derez najbrž bolj slabo obnašala, saj nama je tudi včeraj led v kuloarju du Toura pokazal, da nima dosti smisla za šalo.

Z rezi sva prišla na kratko ravnico z mokastim pršičem in po njej dosegla greben.

Od tu sva gledala na drugo stran, kjer je v globini pod nama ležal ledenik Argentiére. Nad njim se je vil venec vrhov, črnih od granita in belih od snega in ledu. Fantastičen pogled.

Nad grebenom sva bila navdušena. Skromni kopni odstavki v stolpih so se menjavali s snežnimi vesinami, ki so se v loku vzpenjale med njimi.

Plezala sva sedaj naravnost na stolpe, sedaj levo, sedaj desno okoli njih in stopicala po ostrem, napihanem snegu.

Granit je bil povsod razčlenjen, pršičev poprh je pa skrbel, da se nisva preveč ugrela. Ostre snežne rezine so učinkovale kakor mostovi, ki so povezovali stolp s stolpom. Sren, led in pršič so se menjavali med seboj.

Nek stolp sva obšla po izpostavljeni prečki z drobnimi oprimki in na naslednji snežni rezini sem si zaželel derez.

Greben je bil čudovit.

Vrh sva dosegla skupno z neko holandsko navezo.

Vreme pa se je medtem kvarilo. Preko neba so se vlekli bolj in bolj gosti ciri. Vedela sva, da nama ne morejo škodovati. Bil je užitek opazovati vztrajno slabšanje vremena med potekom najine ture. Proti večeru se bodo privlekle megle in sivi oblaki in drugi dan bo deževalo, toda takrat bova midva že v šotoru. V teh nekaj urah, kolikor jih bova potrebovala do koč, bo pa ostalo vse pri starem. Zdelo se nama je, kakor da naju lovi neka nevarnost, za katero veva, da naju ne bo nikoli ujela. Zato sva se ji smejala.

Sestopala sva najprej po kratkem grebenčku, nato pa po snežišču vzdolž grebena, ki je bil krajši, zato pa bolj strm od onega pri vzponu. Rahel pršič ni nudil bogve kako varnih stopov.

S snežišča sva prišla v zasnežene skale, iz teh pa na vrh poledenelega jarka. Ogledovala sva se okoli sebe, led nama ni bil všeč. Pa ni dosti pomagalo, spomnila sva se najinih derez v šotoru in izkoristila skromne oprimke v kopnem pasu granita. Malo pred koncem jarka je pa vsega zmanjkalo. Drugega nama ni preostalo, kakor da sva stopala na hrapava mesta v ledeni površini, z oklom sva se pa varovala.

Pod jarkom je ležalo snežišče. Na eni strani je mejilo na majhno sedlo, na drugi se je pa spuščalo proti ledeniku du Tour. Z olajšanjem sva stopila nanj.

Pred nama je ležala samo še hoja po strmih snežiščih do ledenika in potem pot po njem do koč. Postala sva brezskrbna. Neverjetne barve granita v kombinaciji z nebom, oblaki in snegom so naju pripravile do tega, da sva načela razpravo o umetnosti in fotografiji.

Nenadoma sem stopil v prazno in se instinktivno ujel na kormolce. Ko sem se ozrl, sem zagledal Zorana, ki me je na moč presenečeno opazoval.

Razpoka, pokrita s snegom, bi kmalu prezgodaj zaključila najino turo. Potem sva si jo natančno ogledala.

Nekoliko niže sva v snežišču naletela na poč, ki je bila tolikšna, da sva morala z zaletom skakati čeznjo. Kmalu nato sva dosegla ledenik du Tour.

PRIRODNE LEPOTE V BELI KRAJINI

Turizem ali tujski promet se v Beli krajini še ni razvil, čeprav so zanj dani vsi pogoji ob mnogih zanimivostih, ki so vredne obiska. Saj je ob svojem milem podnebjju polna prazgodovinskih, zgodovinskih in kulturnih spomenikov ter pristne folklore. Kot zibelka partizanstva, svobode, ljudske oblasti in slovenske državnosti je vsa pokrajina ogromen spomenik in veličasten muzej narodnoosvobodilne borbe. Njena narava je tako lepa, idilična, tiha, svetla, romantična, pesniško nastrojena, pristna, privlačna in pristrčna, da je njen veliki pesnik Oton Župančič o njej navdušeno zapel:

Vem — teh krajev ne pozabi,
kdor se svetlobe njih je nasesal.

Zato se Bela krajina s svojo naravno pristnostjo neizbrisno vtisne v srce in spomin obiskovalcev. K temu rada pripomore tudi gostoljubnost in šegavost njenih ljudi. Posebno slikovite so vinorodne gore na bregovih in pobočjih s številnimi zidanicami, ki so posedle kot golobi med vinogradi. Brez mikavnosti niso tudi steljniki s svojimi vitkimi brezami, ki jeseni otožno vplivajo na fantazijo, spomladi pa pastirsko sproščeno, s polno silo življenja. Romantično je okolje nekaterih izvirov in rečnih okljukov, posebno pozornost in spomin na težko in junaško dobo našega ljudstva pa vzbujajo številni partizanski spomeniki. Od gora zasluži prvo pozornost »belokranjski Triglav« — Mirna gora (1048 m), na kateri je leta 1929 zgrajeno in leta 1942 od Italijanov požgano planinsko kočjo nadomestila še večja nova kočja — planinski dom, ki so ga slovesno odprli 11. julija 1954. Planinski dom, ki ima skupno ležišče za 40 oseb in 11 sob s 40 posteljami, ima v oskrbi Planinsko društvo Črnomelj, ki se je obnovilo leta 1950. S planinskega doma je krasen razgled in se med drugim vidijo tudi Savinjske Alpe. Ob poti k njemu stoji pred bolj strmim vzponom na vrh naselje Planina, kjer je visok spomenik partizanskim bolnišnicam, higiensko zajet studenec in državno posestvo, ki izdeluje trapistovski sir. Okrog Mirne gore, na katero drže markacije s postaj Semič, Otovec (2—3 ure hoda) in Črnomelj (3—4 ure hoda), so krasna smučišča zlasti pri Pogorelcu (1029 m) in Gačah (942 m) proti Črmošnjicam. Tam bi se v pobočju lahko zgradila skakalnica in prirejale smučarske tekme. Črmošnjice so zaradi svoje lege v gorski dolini ob bistrem potoku z osvežujočim zrakom primerne za prijetno gorsko letovanje. Manj prikladna izletna točka je Semenič, na pobočju katerega so ruševine že v Valvasorjevi dobi razvaljenega gradu, zelo vabljiv in prikupen pa je Smuk s svojimi košenicami, razvalinami istoimenskega gradu in krasnim razgledom na obširno ozemlje ob svetlikajočem se traku Kolpe. Na Smuku bo v doglednem času zgradila Kmetijska zadruga

Trdinov vrh

Foto J. Dolničar

Semič s pomočjo drugih organizacij planinsko kočo in tudi cesto od Tajčbirta navzgor. Od manjših izletnih vzpetin naj še omenim Kozice (826 m) nad Predgradom, v bližini katerih bodo zgradili Poljanci planinsko kočo, Stražo (522 m) nad Daljnimi njivami, kjer so v dobi turških vpadov zažigali kresove, zelo razgledni Krtinjek (336 m) nad Preloko, okrog katerega so podzemeljske jame in prepadi, ki jim tam pravijo zvonka, vinorodno Plešivico nad Adlešiči, kjer je bila že prazgodovinska naselbina, in Kučar s prazgodovinskimi utrdami. Od vrhov zunaj Bele krajine je z vseh njenih strani zelo opazen osamelec Klek (1182) nad Ogulinom, na katerega je z Vinice okrog 10 ur hoda, za izlete pa je najpomembnejši Trdinov vrh (Sv. Gera 1181 m) v Gorjancih, kamor je glavno izhodišče Metlika — pet ur hoda — z markacijami skozi Grabrovec, Malo Lešče, Radatoviće, Kuljaje, Buliće, Sekuliće in Gaj.

Razen na gore so prijetni izleti v Judovje — Mitrov tempelj pri Rožancu z markacijami s postaje Otovec, k razvalinam gradov Pobrežja, Pustega gradca in Podturna, k izvirom Lahinje, Dobličice ter zlasti Krupe in Podturnskega potoka, na Božakovo — »belokranjski Bled« —, ki ima manjšo kapniško jamo s studencem, s čolnom pa čez Kolpo v 600 m dolgo kapniško jamo Vrlovko blizu Kamanja, v »belokranjsko Švico« — kanjon ob Kolpi od poljanskega Dola navzgor, v poljansko večdelno kapniško jamo »Veliki zjut« v Graščici nad Predgradom, v razsežno in globoko kapniško »Skvo-rečo jamo« pri Velikih Selih nad Adlešiči, v »Jelenovo jamo« pri Pavičičih, v kateri živi močvirska želva, v jamo »Grdanji ske-

Grad v Gradacu

Foto Marko Jereb

denj» nad vasjo Grič pri Dobličah, ki je svoj čas služil za skrivališče roparjem, »Lapič grad« v steni nad Kolpo pod Sinjim vrhom, skrivališče pred Turki in druge jame.

Svojevrsten pomen za turizem imajo spomeniki narodnoosvobodilne borbe, ki so razsejani po vsej deželici. Samo ob desetletnici proslav republiškega Dneva vstaje in prvega zasedanja SNOS-a (od 18. VII. do 22. VII. 1954) so jih odkrili 22, mnogo pa že poprej. Eden od najlepših je nad 3 metre visok spomenik narodnemu heroju Francetu Rozmanu-Stanetu, komandantu glavnega štaba Slovenije v Lokvah, ena od najpomembnejših plošč za prvo dobo belokranjskega partizanstva pa je spominska plošča 18 padlim junaškim borcem prve belokranjske čete v Gorenjih Lazah. Velike priče narodnoosvobodilne borbe so poleg partizanskih bolnišnic na Planini, Črešnjevcu in Kanižarici, mnoga v borbi razdejana in sedaj obnovljena naselja in še posebej zbirka narodne osvoboditve v Belokranjskem muzeju v Metliki, ki ima poleg te še arheološko, kulturno-zgodovinsko in etnografsko zbirko. Ker muzej nima lastne zgradbe, ima svoje zbirke kar v treh zgradbah, in sicer v gradu, kjer je uprava muzeja, v bivši Martinovi cerkvi in v Ganglovi hiši, kjer so v dveh spominskih sobah razstavljena pokojnikova dela, priznanja in spominska knjiga. V zvezi s tem naj tudi omenim, da so izrednega kulturnozgodovinskega pomena spominska plošča, bronast doprski kip in muzejski sobi, ki so jih odprli 17. junija 1951 na Vinici v spomin Otona Župančiča, velikega in zaslužnega pesnika tudi za dobo narodnoosvobodilne borbe ter klicarja za pravične meje, narodno enakopravnost, svobodo, socialistično demokracijo in pravičen mir.

Semič

Foto Marko Jereb

Poleg planinskega doma na Mirni gori se v Beli krajini lahko razvijejo kot turistični kraji Metlika, Podzemelj, Vinica, Črmošnjice, Semič, Gradac in Črnomelj, v manjši meri pa tudi Adlešiči, Preloka, Dragatuš, Laze, Predgrad, Stari trg, Prelesje in še kateri kraj ob Kolpi. — Za turizem ima najboljše pogoje Metlika, katere glavna privlačnost je bistra Kolpa, ki je poleti najbolj topla reka v Sloveniji s prodnatimi plitvinami, mivko in večjimi globinami. Ta svojstva Kolpe omogočajo Metliki, da se razvija v prijetno letovišče. Da bi se kot taka uveljavila, je že kmalu po prvi svetovni vojni ustanovila Tujskoprometno društvo, ki je v svojem pospeševanju turizma leta 1933 zgradilo pri mostu ob Kolpi proti Križevski vasi udobno kopališče, ki pa so ga Nemci ob svojem vdoru julija 1944 razdrli in večino materiala odnesli, preostanek pa je uporabila zase partizanska vojna bolnica. Leta 1950 so kopališče ob Kolpi obnovili. Ima krasen prostor, mnogo kabin, prho, okrepčevališče in otroško igrišče. Kolpa je zelo primerna tudi za čolnarjenje, mehka trata ali prod pa za sončenje. Turizem tam pospešuje sedaj Turistično olepševalno društvo, ki je bilo ustanovljeno 18. maja 1953. Mesto, ki se z novimi stavbami in urejanjem gostinske službe načrtno razvija, je primerno izhodišče za izlete na Gorjance ter v prazgodovinske, partizanske in vinorodne kraje v svoji okolici. Lep prostor na loki pri Križevski vasi so začeli izkoriščati za poletno taborjenje že v stari Jugoslaviji. Sedaj tam letuje leto za letom počitniška kolonija.

Z lepim prostorom za kopanje v Kolpi se ponašata tudi Podzemelj in Vinica. Podzemeljska Kmetijska zadruga je 20. julija 1951 odprla na Viru ob Kolpi manjše kopališče, ki ima kabine, okrepčevalnico in plesišče. Ob vročih sončnih nedeljah ima tolikšen promet, da mu skoraj ni kos. V bližini pod Kučarjem ima poleti prijetno torišče počitniška kolonija. Na Vinici, ki ima poleg kulturnozgodovinskih tudi bogate folklorne znamenitosti, si prizadevajo, da uredijo na široki

Judovje — Mitrov tempelj pri Rožancu

loki ob Kolpi udobno kopališče ter izboljšajo gostinstvo in promet. K razvoju njenega turizma bo znatno doprinesla zgraditev prepotrebne železnice iz Črnomlja. — S svojo folkloro, prijazno okolico in toplo kopeljo v Kolpi so zelo vabljivi Adlešiči in Preloka. Ker sta oba kraja 1954. leta dobila prepotrebno avtobusno povezavo s Črnomljem, imata dobre izgleda za letoviški razvoj, čim se bo tam uredila sodobna gostinska služba in primerno opremila s tujskimi sobami. V Adlešičih se v obeh gostiščih nudi zelo poceni penzion in zgodnje sadje. Preloka, ki ima lep razgled na Hrvatsko in pri Žuničih nov most čez Kolpo, velja za najtoplejši kraj v Beli krajini. Oba kraja predstavljata z Marindolom vred zelo bogato področje s folklornimi zanimivostmi.

Pogoje za turizem ima tudi Dragatuš zaradi svoje lege v pri-kupni okolici, značilnih kraških pojavov, spomenikov iz daljne in bližnje preteklosti, zanimive folklore, zlasti pa zaradi bližnje Lahinje, v kateri se lahko uredi ugodno kopališče.

Z izboljšanjem prometa in primerno ureditvijo gostinske mreže s prenočišči bo imel turizem še prav hvaležno smer v izredno pri-kupne obkolpske kraje v Poljanah, kjer je ob podobnem letovanju kot v Gorskem Kotarju ob zanimivi flori več točk vrednih obiska.

V svoji prijazni legi pod slikovito Semiško goro se kot turistični kraj razvija Semič, kjer imajo že dolgo v načrtu graditev kopalnega bazena v izmeri 50×30 metrov. Ob desetletnici proslav Dneva vstaje je odprl na Krču sodobno gostišče z osmimi tujskimi sobami in šestnajstimi posteljami. V Semiču je tudi pomembna zadružna mle-karna, ki izdeluje polnomasten ementalški sir — najboljši v Beli krajini, ki ne zaostaja za bohinjskim. Semič je zelo pripravno izho-

dišče za izlete na Mirno goro, Gače, Rog, Semenič, Smuk, Gorenje Laze, Trdinov vrh (6 ur hoda), k slikovitemu izviru Krupe, ki ima skozi vse leto stalno temperaturo 11,5° C itd.

Gradac z grajskim parkom in znamenitim starinskim gradom (nekdanj važnim obrambnim taborom proti Turkom), ki ga obkroža počasna zelena Lahinja, je zelo pripraven za turizem. Na Lahinji, v katero se pri veličastnem železniškem viaduktu izliva hladna Krupa, se lahko razvija veslarski vodni šport, medtem ko je za kopanje in plavanje boljša pol ure oddaljena Kolpa na Viru pri Podzemlju. V kraju še ni poskrbljeno za tujske sobe in gostilne, ki jih je bilo pred vojno pet, sedaj pa je le ena.

V Črnomlju, ki se gospodarsko krepko razvija, je po vojni turizem nazadoval iz dveh razlogov: prvič zaradi pomanjkanja tujskih sob in sodobnih gostišč in drugič zaradi pomanjkanja kopališča, ki se na desnem bregu Lahinje v Loki več ni obnovilo. Sedaj iščejo za kopališče primernejši prostor ob Dobličici. Položaj ob sotočju Lahinje in Dobličice daje Črnomlju dobre pogoje za razvoj vodnega športa, centralna lega v Beli krajini pa ga usposablja za ugodno izhodišče za izlete v razne partizanske kraje, na razgledne vrhove, k izvirov belokranjskih vodotokov in v podzemeljske jame.

Zaradi odročne, prometu manj odprte lege in največ zaradi zelo pomanjkljive gostinske službe je bil turizem v Beli krajini po vojni zelo slab, po okrajih daleč najmanjši v Sloveniji. Leta 1952 se je n. pr. mudilo v bivšem črnomeljskem okraju vsega skupaj le 721 gostov (od teh iz inozemstva 9), ki so porabili le 1007 nočnin. Razveseljivo je, da se je začel v zadnjih letih na tem krasnem delčku naše domovine tujski promet razvijati.

Prirodne lepote Bele krajine z njeno blago klimo in folkloro vsekakor zaslužijo, da se jim z naprejšjo posveti več pozornosti in omogoči večji obisk s sodobno ureditvijo gostišč in z izboljšanjem prometnih zvez tako v povezavi z ostalo domovino kakor tudi v njej sami.

Slavko Peršič:

V TIROLSKIH ALPAH

(Skupina Texel v Oetztalskih Alpah)

(Nadaljevanje in konec)

3. Na najvišjih vrhovih skupine

Hohe Weisse (Cima Bianca, 3280 m) je eden izmed najlepše oblikovanih vrhov v skupini Texel. Od štirih grebenov, ki padajo z vrha, južni greben veže ta vrh z Lodnerjem.

Dobro smo se spočili in tudi jedli smo čim več, da bi bili nahrbtniki lažji, mi pa da bi imeli dovolj sile. Ta dan smo si izbrali prav nasprotno smer od tiste včeraj in krenili smo navzgor po stezi ob potoku Ziel (Tell). Ko smo prekoračili nekoliko grap, smo prišli v kotanjo, napolnjeno s snegom in na drugi strani zopet na stezo. To stezo, ki se dviguje v ostrih ključih, je nadelal D. Oe. A. V. in jo imenovalo Johannes-Weg po svojčas znanem

planinskem fotografu B. Johannesu. Končuje se v škrbini Johannes-Scharte (Forcella di Cima bianca piccola, 2872 m), kjer so zaradi trdo oledenelih vesin napeljene železne vrvi. Spustili smo se navzdol po ozebniku, iz katerega smo prečili v škrbino drugega pomena, iz nje pa na široko snežišče Grub Ferner pod Kleine Weisse. Krenili smo navzgor proti severni rami Hohe Weisse. Snežišče je bilo tu zelo trdo in morali smo navezati dereze, da smo zmagovali strmino. Z rame smo stopili na še bolj strmo snežišče, ki se je zožilo v vrh.

Vel je oster veter in kar dobro je nam delo, ko smo sedeli v kotanji pri triangulaciji in v zatišju uživali toploto jutranjih sončnih žarkov. Tiste dni, ko je časopisje bilo polno člankov o tem, ali naj se Južni Tirolski dovoli plebiscit, in je italijanska vlada vztrajala pri svojem odklonilnem stališču, ker je vedela, da bi s plebiscitom izgubila ta del gorske pokrajine, smo tudi mi o tem dosti govorili. Še v gorah nismo mogli prenehati, posebno ne tu ob mejnikih. Plebiscit bi popolnoma pravično odločil in dokazal, da Južna Tirolska ni italijanska zemlja. Ker sem živel s Tirolci že nekoliko let, sem poznal vse metode, s katerimi je črnosrajčni režim zatiral in raznarodoval to planinsko ljudstvo, vrival med to ljudstvo svoje fašistične pristaše iz južnih predelov škorinja, zapostavljal domačine, kjer koli je mogel — pač vse tako kot z našim primorskim slovenskim ljudstvom. To po svobodi hrepeneče ljudstvo mi je postalo drago in privoščil sem mu, da bi samo — v smislu atlantske listine — odločalo o svoji usodi. Južni Tirolci so ljudje, ki radi živijo s svojimi gorami in ne silijo v nižino, po kateri ne čutijo nikakšne potrebe. Fašistični režim je uveljavljal svojo teorijo, da segajo pravice Latinov do razvodnic, ki so na grebenih in vrhovih okoli nas in ki zaključujejo Apeninski polotok. Razvodnice naj bi postale sčasoma mejne črte, ki ostro ločijo značaj dveh zemelj: različni ljudje, različni običaji, druga govornica, drugačni pridelki, različni v načinu življenja. Drugače naj bi bilo na severnih in drugače na južnih pobočjih Alp in njihovih dolinah, drugače na vzhodnih in drugače na zahodnih dolinah. S takšno teorijo, ki je kajpak imperialistična in kaže tendenco po prilasčanju tuje zemlje tudi zato, da bi država po nekih geostrategičnih pravilih bila obdana z gorami kot z mogočnim zidom, nastajajo narodne manjšine, do katerih imperialisti nimajo nikakršnega ozira.

Ce so takšne misli obhajale moje tovariše na tem vrhu, ni prav nič čudnega. Na nasprotni strani sedla Eis Jöchel am Bild se dviguje Hohe Wilde in na njej je še mejnik, ki deli tirolsko ljudstvo na dvoje, in tak krivičen mejnik reže v srce dobrega in pravico spoštuječega gornika.

Medtem sta se dva tovariša vrnila z vrha Graf-Spitze (Cima della Grava, 3150 m), ki leži v severnem grebenu Hohe Weisse. Nato smo začeli sestopati.

Sneg se je medtem na površini razmehčal in podričali smo se navzdol v dolgih smukih. Prečili smo snežišče pod Kleine Weisse, vendar smo krenili takoj proti prvi škrbini, ki leži med Kleine in Hohe Weisse; to je Hohweiss-Scharte (Forcella della Bianca, 2970 m). Proti njej drži ozek ozebnik, strm in poln drobnih rež, ki pa so v tej letni dobi prav lahko prehodne. Ko toplota zmanjša snežno plast in jo spremeni v sren, tudi te razpoke postanejo širše in globlje. Nekoliko tehničnega dela smo imeli tik pod škrbino ob krajni poči, ki smo jo ob vestnem varovanju prešli. Nasekali smo poslednje stope in stopili iz škrbine na južno stran na ledenik Lodner Ferner (Vedretta occidentale della Cima Fiammante). Tu pa je že bil začetek vzpona na

Lodner (Lodner Spitze, Cima Fiammante, 3220 m). Prečili smo ledenik na vznožju vrha Hohe Weisse in se počasi vzpeli v škrbino Lodner-Scharte (Forcella della Cima Fiammante, 3060 m), ki leži v severnem grebenu Lodnerja. Od tu smo si zopet ogledovali mogočen špik, na katerega smo se namenili. Po izboklem severnem grebenu smo imeli zaradi ugodnega snega lahko hojo navzgor, kajti sneg se je pod nogami prav lepo podajal. Dva tedna pozneje bi morali na tej strmini sekati globoke stope in se vestno varovati z vrvjo. Sedaj pa je sonce že kar žgalo in sneg je bil že tako mehak, da smo se udirali vanj dokaj globoko in vzpenjati smo se morali v kratkih ključih, ker smo računali s plazovi. Človek v tem vzponu in v tem zgodnem poletju ni izpostavljen

posebni nevarnosti. Na ledeni vesini ni čeri ali pečevnatih otočkov pa tudi ne razpok. Če bi torej kdo izmed nas izgubil ravnotežje in spodrsnil, bi se pač hitro znašel na kotanjastem jeziku ledenika. Med vzpenjanjem smo si ogledali tudi smer sestopa, ki je v vpadnici vrha in nanjo še ni posijalo sonce. Tam utegne biti sneg razmehčan le toliko, da bo po njem prav ugodna smuka. Tovarišem se je zdel moj predlog lahkomišeln, podjetje samo pa zelo tvegano, ker utegnejo biti ob koncu pobočja počti in ker je naklonina pobočja tolikšna, da ne bi držal, marveč bi se kmalu začel kotaliti.

Zdelali smo strmino in pobočje se je položilo vse bolj proti pečevnatim sklodom na vrhu. Ze dolgo nismo uživali toliko ur na kakem vrhu. Po pečevju smo razprostrli svoje prepoteno perilo, nogavice in čevlje. Tudi svojo kožo smo prepustili vplivu sončnih žarkov. Oster jutranji veterc se je že davno umiril in v teh prvih dopoldanskih urah je bilo ozračje popolnoma mirno. Le tu pa tam so se po nebu podili lepotni oblaki. Izmed vseh dni smo ta dan najbolj uživali razgled najprej na Hohe Weisse in enakega s tega vrha. Naša želja je bila, da bi še in še ostajali na tem vrhu in uživali, toda pokoriti smo se morali času.

Sli smo do pečevnatega otočka na severnem grebenu. Na robu strmine smo se najprej malo podričali na nogah, potem pa kar sedli v mehki sneg. Krmaril sem in zaviral s cepinom, kar so posnemali tovariši za menoj. Bila je prijetna vožnja. S krnice, napolnjene s snegom, smo stopili na melišče, preskočili ledeniški potok in stopili na že znano stezo in kmalu potem smo prišli v kočo.

Lodner je dobil svoje ime po prav enaki prikazni kot naša Škrlatica. Lodern pomeni plapolati, žareti. In res, ko so se ob sončnem zatonu poslednji žarki nagibajoče se sončne oble zrcalili v ledu okoli vrha, se nam je zdelo, kot da je plamen zanetil na tem vrhu krvavordeči požar. To žarenje nam je javljalo lepo vreme za naslednji dan.

Sedaj, ko smo imeli vrhove osrednjega dela skupine Texel že za sabo, ni bilo prav nič težko odločiti se še za drugi krak podkvaste gorske vrste. Izbrali smo si krajšega, da bi se pri njem malo odpočili, daljšega pa prihranili za pot v dolino.

Najprej naj bi se povzpeli na Gfallwand (Croda di Tovale, 3179 m), kajti en del poti nam je bil že znan in smo si ga deloma tudi že ogledali s poti na Rotek. Doseči smo morali najprej prelaz Gingljoch (Passo di Cenge, 2928 m), ki leži med vrhovoma Gfallwand in Auf dem Krez (Punta delle Cenge, 3174 m) in ki spaja Schnalstal (Senales) s Ziel-Tal. Pot do tega prelaza ni bila prav nič težka. Steza je v neprijetnih meliščih sljudastih škrljavcev kaj kmalu zginila, toda ob robu ledenika Gfalleit Ferner so bili podolgoma položeni kamni, tako da bi tudi v megli našel sedlo. Neprijetnih razbitin pa v sedlu ni bilo konec, ampak smo se motali po njih in klecali še dalje po grebenu. Na krpah trdega snega so se noge v gležnjih odpočile. Po širokem hrbtu smo prišli na vrh in se tu malo oddahnili. Pod nami proti severu je samevala prijetno zelena planina Königshof (Malga Rè) in nas vabila. Tod okoli nas je bilo pečevje črnikasto in snežišča so bila vsa zamazana. Spustili smo se navzdol na ledenik Bircher Ferner, pa čez njega pod severni greben Kirchbach-Spitze. Pravzaprav je to le širok hrbet iz samih razbitin škrljavcev. Ker je kratek, smo kmalu opravili z njim in stali na vrhu.

Kirchbach-Spitze (Monte della Chiesa, 3079 m). Nadaljevali smo, ker smo se odločili, da bomo počivali šele na Ziel-Spitze — pač zaradi nje-nega imena. Nadaljevali smo pod severnim grebenom Kirchbach-Spitze na Muther Ferner (Vedretta della Mutta) in nato prišli po meliščih na vrh Lahnbach-Spitze (Monte delle Lavine, 2986 m), z njega pa v globok dolek in zopet navzgor na naš poslednji vrh Ziel-Spitze (Cima di Tel, 3006 m). Tu smo si privoščili zaželeni počitek. Ta dan se nam ni dosti ljubilo. Nekoliko je vplivala pokrajina sama, ker tod ni bilo tako lepo kot na Lodnerju in Hohe Weisse, nekoliko pa tudi zračni pritisk, ki se je spremenil, spremembo pa so javljali tudi že gostejši oblaki. Zeleli smo si zopet doline, bujnega zelenja in cvetja in pa mehkih postelj.

Hohe Weisse (3280 m) in Lodner (3220 m)

S Ziel-Spitze smo se spustili navzdol na snežišče, potem pa prečili v smeri Gfallwand vsa že znana srenišča. Prišli smo pod Bircher-Ferner in pod vrhom Schwarzwand (Croda Nera, 3060 m) naleteli na sledove steze. Tu smo si ogledovali velike stene iz gnajsa, ki — kot so pripovedovali tovariši — še niso preplezane. Zanimivo je tudi to, da še ni bil v celoti preplezan greben od Gfallwand do Blasi-Zeiger (Indice di Biagio), čeprav to ni nobena skrivnost, za katere vedo mnogi italijanski in tirolski plezalci. S poti na Texel-Spitze so mi tovariši pokazali na tisti del grebena, ki še ni preplezan in ki leži med Blasi-Zeigerjem in vratci Hühner Joch. Ta del grebena sestavljajo velike, črne, granitne luske, ki so že na pogled same nepristopne stene. Tudi na tej strani so težavnosti v steni prav gotovo velike.

Prišli smo že na pravo stezo in do razpotja, kjer so tovariši spoznali stezo z imenom Ompteda-Weg. Ker sem zvedel, da je to edina steza v skupini Texel, ki je speljana do vrha, in da lahko vrh dosežem v slabi pol uri, sem se s tovarišem odločil za podvig, ki ni bil v načrtu. Steza je prav lepo speljana po kameniti grapi na greben in na vrh Blasi-Zeiger (Indice di Biagio, 2835 m). Od tod, s tega visokega kazalca smo se še enkrat ozrli po vseh vrhovih, na katerih smo uživali lepe sončne ure. Poleg temnih vrhov iz kristalinastih škrljavcev smo videli tudi vrhove z belimi stenami, v katerih so si plezalci utrli že svoja skrajno težavna pota. Na nasprotni strani pa smo videli še nekoliko vrhov, ki smo si jih prihranili za povratek — za jutri.

4. Poslednji vrhovi

Tschigot (Tschegot Spitze, Tschegat, Giovat, 3000 m) je bil naš zadnji tritisočak. Kar dovolj nam je bilo in veseli smo bili oblakov, ki so se podili z juga.

Vrh sestavljajo velike klade, naložene druga na drugo, in velike luske gnajsa, in prav tak je njegov severozahodni greben, ki se začneja pri sedlu Halsel (Lazinser-Joch, Passo di Lazins, 2807 m). Do tega sedla nas je privedla zaznamovana planinska steza mimo jezerc Tablat.

Nismo se navezali, a vendar ne bi smeli podcenjevati vzpona, ki smo ga imeli pred seboj. To smo videli pozneje. Po sledovih stopinj na snežiščih in mastnih oprimkih, ki niso bili redki na tej poti, smo sklepali, da je vrh zelo obiskan. Marsikatero pečevnato tvorbo v grebenu smo morali obiti, bodisi po desni ali pa po levi strani. Slednja plat — severna — je zelo izpostavljena skoraj da navpično nad ledenik Halsel Ferner (Vedretta di Lazins). Dosegli smo škrbinico v grebenu, s katere pada proti ledeniku strm ozebnik. Nato smo se dvignili na rogelj pod vrhom in z njega sestopili na široko snežno vesino pod glavnim vrhom. Sledilo je še kratko plezanje po laštah in plateg manj strmega pečevja. Malo pred nami se je na tem mestu ponesrečila mladenka, ki pa je imela pri padcu srečo, ker ni udarila z glavo ob pečevje. Obležala je okoli 200 m nižje na snegu vsa raztrgana, opraskana, krvava, pretresena in preplašena. Z obleko so ji pomagale tovarišice iz njene družbe, še prej pa ji je nekdo iz njene družbe čistil kožo in rane krvi kar s snežnico, mi pa smo ji vlivali poguma za srečno vrnitev v dolino.

Na vrhu smo počivali in študirali razgled, šteli vrhove, ki smo jih te dni obiskali, in delali načrte za naslednje leto.

Po snežiščih smo smuknili navzdol na ledenik Halsel-Ferner (tudi Tschigot-Ferner), prečili ga v smeri, ki so nam jo kazale rdeče lise po razmetanih bolvanih sredi snežišč in gruščnatih podov. Odpiral se nam je krasen pogled na Lodner in Hohe Weisse. Rdeče lise so nas pripeljale na Milch-See-Scharte (Forcella dei Laghi di Latte, 2708 m), to so vratca v severo-vzhodnem grebenu Tschigota, ki vežejo prehod iz doline Lazins v dolino Spronza. Na ta prehod smo prišli brez vsakršnih težkoč in imeli smo z njega zelo lep pogled na zelenkastomodra jezerca globoko pod nami.

Mesec dni pozneje pa vreme ni bilo z nami. Še enkrat smo obiskali skupino Texel in smo se takrat povzpeli še na vrhove Lazinser Rötzel-Spitze (Punta Rossa, 3037 m), na katerega je s sedla Halsel po peščenem in skrotastem grebenu prav lahak pristop, ter na Hochkarjoch-Spitze (Cima della Quaira alta, 3084 m), vrh, ki je poln razbitin, alpinistično nemikaven in prav zaradi tega slabo obiskan. Megla takrat še ni bila tako gosta in v dobri veri, da se bo razkadila, smo odrinili še na Tschigot. Po sestopu s Tschigota smo hoteli doseči Milch-See-Scharte in smo se pri tem zanašali na svoje poznanje kraja in dober orientacijski nagon, zemljevida in busole pa nismo imeli s seboj. Toda megla se je pred nami tako zgostila, da smo videli pred seboj le motne silhuete premikajočih se postav. Vsega smo takrat zagledali le dve rdeči lisi, potem pa nobene več. Hodili smo kdo ve kod. Ali, za čudo, ko smo korakali nazaj proti stezi tako, da smo dobro krili drug drugega, smo le zadeli na stezo in se po njej vrnili v dolino Ziel.

Tako pa smo sedaj stali še ob lepem vremenu na tej škrbinici in gledali v dolino jezer. K njim navzdol nas je vodila steza po strmem žlebu. Tu je bila svojčas napeljana žica, a je bila vsa potrgana in izruvana. Prišli smo najprej k dvema Mlečnima jezercima, nato smo se nekoliko vzpeli in se spustili navzdol k Langsee (Lago Lungo), ki zasluži svoje ime zaradi kilometrske dolžine. Široko je 300 m, globoko pa 35 m. Nadmorska višina mu je 2452 m in približno enaka je vsem 12 jezerom. Hodili smo ob njegovem obrežju in z mostišča, pod katerim teče potoček iz Grün-See (zeleno jezero), smo imeli edinstven pogled na špič Tschigot. Nadaljevali smo po stezi še mimo treh jezer, nato pa se spustili na planino Spronser v smeri vrha Mutt-Spitze (La Mutta, 2292 m). Steza čez planinske pašnike in potočke je bila dobro uhojena in nas je pod vrhom Mutt pripeljala na sedlo Kar-Joch (Taufener-Jöchl, Giogo di Quaira, 2195 m). Od tu smo se vzpeli najprej strmo navzgor in prišli na vrh 2313 m. Ta je sicer višji, ali pomaknjen je nekoliko nazaj in z njega ni razgleda. Počasi sestopajoč po širokem grebenu smo prišli na vrh 2292 m, ki velja za glavni vrh, ker je z njega zelo lep razgled na Meran in tudi iz doline se značilno odraža kot vrh.

Tu smo sedeli in gledali. Videli smo vrsto vrhov, na katerih smo se veselili sonca in toplote, videli smo pot, po kateri smo se povzpeli iz Parcinsa do koč. Videli smo pod seboj graščino Tirol, po kateri nosi ta zemlja okoli

gor in z gorami vred svoje ime, in obrnili smo pogled še na dolino Passeier (Passiria), ožjo domovino Andreja Hoferja, tirolskega narodnega junaka.

Ko je Napoleon dal Tirolsko Bavarcem, so se Tirolci temu uprli. Hofer je zbral okoli sebe domoljube in se z njimi boril za svobodo Tirolske. Junaški uporniki so pregnali sovraga in vkorakali v Innsbruck — v srce Tirolske. Toda kmalu so se morali zaradi premoči umakniti v gore. Našel se je izdajalec, ki je pripeljal v gore italijanske vojake v Napoleonovi službi. Ti so Hoferja odvedli v Mantovo in ga tam ustrelili. Tirolci so svojemu narodnemu junaku pred meranskim kolodvorom postavili velik spomenik, ki pa so ga laški prišleki večkrat omadeževali in ga skušali razrušiti z bombami. Tirolci so ponosni na svojega junaka in ljubijo svojo rodno zemljo; pa tudi ne pustijo, da bi kdo posegal v njihovo domačijo. Zato so ohranili svoj jezik, svoje narodne noše, narodne pesmi, svojo slikarsko in posebno rezbarsko umetnost.

Prav nič se nisem čudil, ko sem se razgovarjal z ljudmi iz Pasirije in se prepiral, da ti ljudje ne razumejo italijanski kljub 25-letni okupaciji. Res je, da so to ljudje starejšega rodu. Mladina je morala hoditi v italijanske šole in se sploh ni smela učiti materinščine; gorje, če se je med seboj pogovarjala v domačem jeziku, ki ga učitelj — kajpak prišlek — ni razumel. Poleg tega je bila tem ljudem prepovedana uporaba nemških knjig, niso smeli izdajati časopisov v nemškem jeziku, ni izšel noben koledar, v cerkvi je bila pridiga v italijanskem jeziku, ki ga nihče ni razumel, in izginili so vsi napisi v nemškem jeziku ter končno, mnogi so morali svoja rodbinska imena poitalijančiti zaradi ljubega kruha. Niti niso smeli izdati zelo lep album slik Južne Tirolske, ki je kazal gore, narodne noše in običaje ter ni imel nobenega besedila. Ni smel med ljudi, ker je kazal značaj gorskega ljudstva, ki ni italijansko.

Ko sem Pasirijca vprašal, zakaj ne govori italijanski, mi je odgovoril, da tega jezika ne potrebuje. Iz svojega preljubega Tirolerlanda ne potujejo radi. Domačin pride le od časa do časa v mesto, oblečen kajpak v svojo narodno nošo, in opravi tam, kar pač mora. V zadnji vojni je v tem delu Tirolske prav malo ljudi optiralo za Rajh, pač zato, ker se niso čutili Nemce in ker so le preveč vezani na svoje lepe gore in doline.

Italijani, ki pri poitalijančevanju teh krajev niso imeli posebnega uspeha, trdijo, da so Avstrijci germanizirali Južno Tirolsko in da se je jezik odtujil izvirni nemščini. Južnotirolci naj bi govorili le neko gorsko narečje. Do tega pa naj bi prišlo na ta način, da so se v doline na južni strani Alp doseljevali Nemci med prvotno prebivalstvo, to je med Ladince. Ladinski jezik pa naj bi bil po ugotovitvah italijanskih jezikoslovcev eden izmed italijanskih dialektov. Nemški jezikoslovci pa sodijo gotovo bolj objektivno, ko prištevajo Ladince v isto jezikovno skupino kot Furlane, Švicarje iz kantona Graubünden, Bretonce in Irce poleg drugih — ki so vsi skupaj potomci nekdanjih Keltov, ki naj bi bili avtohtono prebivalstvo alpskih področjih.

Res je, da Južnotirolci govorijo neko nemščino, ki jo tujec — posebno še, če obvlada nekoliko šolske nemščine — zelo težko razume. V jeziku naleti na mnoge besede, ki jih zaman išče po slovarjih, a so žive ne samo pri Tirolcih na tej strani Alp, ampak tudi pri Tirolcih onstran Alp.

Takšne misli so nas pač obletavale na naših poteh in ob odmorih na vrhovih ob času, ko so veliki možje za zeleno mizo barantali za zemljo, ki je niso poznali. Mi pa smo hodili po Julijcih in Tirolskih Alpah ob geografskih mejah, ki so bile in so še krivične, ker dele narode.

Z vrha dol smo se zapodili v grušč in nato po grapah prišli do lepe planine Leiteralpe, kjer nas je pastir postregel z mlekom in sirom. Še čutarice smo si lahko napolnili z mlekom. Okrepčani smo brzeli v ključih skozi gozd, čez jase s seniki, potem mimo nekaterih kmetij, končno pa smo se oznojeni ustavili ob potoku pred Parcinsom, kjer smo se umili in se uredili.

Še smo sedeli pred hišo našega gostitelja ob belo pogrnnjeni mizi. Ob kupicah bistrordeče pijače so se svetlikale naše oči v zagorelih obrazih. Sonca moč je žarela v kozarcih in na naših obrazih.

Lenčka in Ivo Valič:

V DEŽELI FJORDOV ...

(Iz dveh dnevnikov)

(Nadaljevanje in konec)

II.

»Bova tukaj?«

»Da.«

Majhna ravnica, obdana s treh strani z visokim jelševjem, je bila res primeren prostor za taborjenje. Pred nama pa je ležalo mirno in tiho kot temna preproga Norsjö.¹ Odsev zahajajočega sonca in sence dreves na mirni jezerni površini so dajale vsemu še večji čar.

Odložila sva prtljago in obleko. Vse preveč je bil vabljev pogled na poživajoče jezero in nisva se mogla ubraniti njegovi svežini. Kar se da mirno sva korak za korakom in nato s počasnimi zamahi zarezala v temno gladino. Zelela sva čim manj skaliti to spokojnost.

Počasi je legal mrak. Pred najinim šotorčkom je plapolal majhen ogenj. Sedela sva ob njem in vdihavala dime zadnjih domačih cigaret. In kaj bi prikrival; za to priložnost sva si prihranila majhno steklenico »bosanske«.

V mislih sem prešel zadnjih štirinajst dni, odkar sva v tej deželi. Davna želja se mi je nepričakovano uresničila. Oslo. Dva dneva za ogled njegovih znamenitosti. Edinstveni Vigelandov park, mestna hiša — ponos Norvežanov, polotok Bigdøy z narodnim muzejem in izbranimi srednjeveškimi domačijami iz vse dežele, z Nansenovo, Sverdrupovo in Amundsenovo polarno ladjo »Fram«, z Heyerdahlovim »Kon-Tikijem«, s starimi vikinškimi ladjami, Holmenkollen ...

Nato smo se ločili. S prijateljem sva potovala še nekaj časa skupaj proti jugu ob zapadni, razdrapani obali Oslofjorda, zajedajočega se globoko med dve deželi. Tönsberg, Sandefjord — največji matični luki kitolovcev na svetu — in končno Larvik. Segla sva si v roke in že je odbrzel avto, peti po vrsti, ki nama je ta dan prihranil stroške za vožnjo. Šesti me je pripeljal na cilj v Stavern — obmorsko mesto na jugu pokrajine Vestfold.

Že v domovini sva se dogovorila, da si ogledava deželo, kolikor nama bo pač mogoče in kolikor bo dopuščal čas in — žep. V ta namen sva vzela s seboj tudi potrebno hrano.

Ko je napočil dogovorjeni dan, je nanese naključje, da se je prijatelj z znanec pripeljal pome. Zložil sem prtljago in že smo brzeli po vijugasti cesti v notranjost dežele. V Skien² je bilo konec enourne vožnje. Tu je začasno domoval moj popotni tovariš. Kaj bi zapravljal čas? Mahnila sva jo počasi peš proti cilju današnjega dne. Preden se je cesta prevalila po nekaj kilometrih proti Norsjöju, sva se še enkrat ozrla na Ibsenovo rojstno mesto. O njem pripoveduje pripovedka, da ga je ustanovil mož, kateremu se je na pohodu skozi deželo zlomila smučka. Zgradil si je bivač, nato pa dom. Tako je nastalo v dolgih letih sedaj pomembno industrijsko središče in glavno mesto pokrajine Telemark, ki ima v svojem grbu smuč.

»Pripoveduj!« se je oglasil prijatelj.

»... Da, zelo je zanimivo. Ljudje prijazni in gostoljubni. Hitro sem se uživel. Pa morje! S čolnom sem objadral že vse čeri in skalnate otočke. Ni mi dolgčas. Ne vem, kdaj so minili dnevi. In ti?«

Veliko sva si imela povedati. Okoli naju je bila že temna noč. Sij ognja se je poigraval po vejah okolišnjega drevja. Pozno ponoči se je tudi ta umiril...

*

Zgodaj zjutraj je pokukalo sonce skozi krošnje dreves na nasprotni strani ležečega hriba. Obetal se je zopet lep, sončen dan kot vsi doslej. Da, to poletje

¹ sjö = jezero; ² izg. Šijen.

je bilo čudovito na jugu te dežele. Nič megle, nič dežja. Le stari ljudje so pomnili podobno sončno poletje. Toda narava, nevajena take radodarnosti, je le s težavo dihala.

Imela sva časa na pretek. Vse okoli naju in prijetna svežina jezera je bila tako vabljiva, da sva se odločila prebiti večino dneva ob vodi.

Po kosilu sva se zatekla v bližnjo kmetijo, kjer so prodajali tudi osvežilno pijačo, da poplakneva suhi grli. Postregla nama je prijazna ženica in obenem vprašala, ali midva taboriva v bližini. Ko sva pritrdila, je izjavila, da morava plačati uporabo prostora. Hm, nerodna reč! Nepredvideni izdatki! Zahteva naju je nekoliko presenetila. Misleč, da je nisva dobro razumela, nama je pokazala denar, ki je bil pred kratkim še najin. Prijatelj pa, ne bodi len, je za šalo segel po njem. Hitro je umaknila roko, skimala z glavo in se zasmejala. Vsa stvar je bila bolj zabavna kot resna in to je bilo nama v prid. Smeje je izjavila, da sva oproščena takse.

Že nekaj časa sva ob cesti dvigala palec. Nisva računala na posebno srečo. Bilo je pozno nedeljsko popoldne, ki za »hitch hiking«³ ni najbolj primeren čas. Zaradi neugodnih napovedi najinih znancev pa sva se založila z veliko mero potrpežljivosti. Za tak podvig je to najpotrebnejša lastnost!

»Skoči! Ustavil je!«

Rade volje nama je starejši zakonski par ponudil prostor. Med vožnjo skozi valovito, gozdnato pokrajino s posejanimi kmetijami se je razvil živahen pogovor.

Stali smo na mostu v Ulefossu⁴ nad deročo reko. Ob njene bregove je umetno prilepljen pred petimi desetletji zgrajen in s številnimi zapornicami prepleten ozek začetek kanala Norsjö-Bandak, nadaljevanje vodne poti Skien-Norsjö. Narava in človekova iznajdljivost sta se tukaj združili. 21 zapornic pomaga na vsej poti dvigniti ladjo 70 metrov visoko in ji tako omogočiti plovbo globoko v notranjost dežele.

»Sicer sva doma, ampak če želita, vaju popeljeva do Gvarva. Tam je mladinsko zavetišče.«

Z veseljem sva sprejela ponudbo. Dve milji⁵ več! Toda, ko so izginile rdeče lučke avtomobila, se nisva napotila do zavetišča na hribčku. Tudi tega nisva določila v najinem proračunu. Krenila sva dalje, da poiščeva primeren prostor za najin domek. Žarometi mimovozečih avtomobilov pa so še vedno osvetljevali za vsak primer dvignjena palca. In res, ne zaman!

Bila je že pozna ura, ko sva se končno zarila v spalni vreči. Tiho žuborenje potočka in skrivnostno šelestenje listja sta naju uspavala.

»Hudič!«

Pristna domača kletev me je zbudila iz globokega sna. Buljil sem v temo.

»Za noge me vleče!«

³ avtostop. Tak način potovanja je na Norveškem zelo razvit in je obenem tudi najcenejši. Mnogi tudi kolesarijo in to na zelo dolge razdalje. Izletnikom, ki potujejo skozi deželo po prometnih cestah na kakršen koli način, nudi vse ugodnosti Norges Ungdomsherberger — organizacija podobna naši Počitniški zvezi, — ki ima po vsej deželi gosto mrežo udobno urejenih domov. Druga organizacija, ki ima slične naloge in strukturo kot naša PZS je Norske Turistforening, ki pravi v svojem programu: »Namen društva je oskrbeti olajšave in pomagati tistim, ki hočejo uživati naravo z izleti po planinah. Da bi bile gore vsem dostopne, gradi društvo koč, markira steze, dela mostove, plačuje gorske vodnike itd.«

Društvo izdaja enkrat letno revijo »Fjellfolk« (gorski ljudje) na 250 straneh s številnimi ilustracijami. Članarina znaša vključno z revijo 15 kron letno (1 krona je 42 din). Društvo ima precej udobnih koč, kjer dobe izletniki prenočišče in pripravljeno hrano, ker sami ne smejo kuhati. Koče so daleč od cest in železnice visoko v gorah in so dostopne samo po gorskih stezah. Člani društva imajo prednost pri prenočevanju. Koče odpro konec junija in zapro v začetku septembra. Do srede avgusta društvo ne prenočuje gostov za daljšo dobo, ker podpira idejo »hoje od koč do koč«. Steze med kočami so vse markirane in tudi neizkušen izletnik nima težav pri iskanju poti. Vseeno so potrebni zemljevidi. Zanimiva je pripomba: posteljina, posoda in pribor se dobi v koči, brisače in milo pa je treba prinesiti s seboj! Stroški za hrano in prenočevanje znašajo dnevno približno 15 kron.

Društvene kočje niso primerne kot baze za alpinistične vzpone, pač pa privatni hoteli v Horungerju, zapadnem Jotunheimenu, Romsdalu, Sunnmøre in severni Norveški, kjer so dobre možnosti za plezanje. Obstaja le en izključno planinski klub — Norske Tindeklub (Norveški alpinistični klub), ki pa nima svojega urada.

⁴ izg. Hefos.

⁵ norveški milji.

Počasi se je iz črne gmote izluščila silhueta volička, ki je vneto oblizoval spalno vrečo prijatelja. Nagnal sem ga daleč v breg in se vmes dvakrat pošteno prekucnil. Spanje pa ni bilo več tako mirno.

*

Za nama je bila divja vožnja ob romantičnem Seljordskem⁶ jezeru in po prelepem Morgendalu,⁷ znanem smučarskem kraju, kjer je stekla zibelka prvi zavojni smučarski tehniki (telemark!). Želji mladega voznika, da bi z njim nadaljevala pot, nisva mogla ustreči. Prejadrar je že pol sveta in je bil navdušen pristaš jazza. Med potjo je na vse grlo prepeval, najino spremlja-joče brundanje in pohvala pa sta ga navdušili tako, da naju je celo povabil na zajtrk. Na njegovo žalost sva bila namenjena v drugo smer. Sedaj pa nama sreča že več ur ni bila naklonjena. Počasi sva peščila in večkrat počivala. Mudilo se nam res ni nikamor.

Vendar sva se ta dan še lepo približala cilju. Vozila sva se skozi Amot⁸ s starimi in tipičnimi domačijami, razstresenimi po rebrih, skozi turistično mestece Vinje ter po globokem in ozkem Grungendalu. Noč naju je zatekla visoko na Haukelifjellu.⁹

⁶ izg. Seljurdskem; ⁷ dal — dolina; ⁸ izg. Omut; ⁹ fjell — gora.

Pastirski stan na Haukelifjellu

Sedela sva na trati poleg turističnega doma in ugibala, kje naj razpneva šotorsko krilo. Pa pristopi k nama prijazna upravnica. Kam sva namenjena? Beseda je dala besedo in končno nama je ponudila večerjo in prenočišče in to — brezplačno! Kar verjeti nisva mogla lastnim ušesom! Najin občevalni jezik je bil namreč večkrat mešanica norveščine, angleščine in nemščine. Vkljub najinemu trudu pa sva dostikrat ugotovila, da naju niso razumeli ali pa midva ne nje. Tako tudi sedaj? V slovarju, zvestem spremljevalcu, nama je še enkrat pokazala v tem trenutku tako pomembno besedico — brezplačno. Iz vljudnosti sva se še nekaj časa mudila zunaj, čeprav sva vedela da ne bo več nobenega avtomobila, potem pa je prazen želodec premagal bonton.

Med večerjo, ki sva jo s tekom pospravljala, se je oglasila iz spodnjih prostorov najprej harmonika in kitara, potem pa še pesem. Narodne pesmi?! Sklenila sva, da se pridruživa veseli družbi.

V gostilniški sobi se je z upravnico na čelu zbrala majhna ženska družba, ki je prispela z avtomobilom 60 kilometrov daleč »na majhen klepet«, kot sva izvedela pozneje. Sedela je okrog mize, na kateri je brlela petrolejka in na kateri je bil nenavadno debel zvezek samih pesmi za pomoč njihovemu spominu. Molče sva poslušala pesem za pesmijo in večkrat izrazila pohvalo. Imate še kakšno veselejšo narodno? Narodno? To niso narodne, to so verske, protestantske pesmi! Malce debelo sva požrla in najino navdušenje za »folkloro« je nenadoma izpodrinila nepremagljiva želja po udobnih posteljah, ki sta naju čakali...

Naj nama oprostite!

*

Jutranje sonce je toplo grelo hrbte, ko sva se počasi vzpenjala po strmi cesti. Pogled nama je drsel po Haukelifjellu in sosednih pobočjih, ki so pravzaprav južni del širne Hardangervidde.¹⁰ Pusta samota, bi marsikdo pomislil. Res je! Toda ta samota skriva v sebi mnogo čara. Velika snežišča in sem ter tja razmetane krpe snega po kopastih vrhah, številni majhni slapovi in jezera, ki se v neštetih potočkih prelivajo iz enega v drugo, plitke doline in žlebovi, porasli z nizkim gozdom brez, zelene ravnice s čredami koz in pastirski stanovi dajejo pokrajini neobičajno mikavnost in slikovitost.

Dohitel naju je tovornjak in ustavil. Že včeraj sva se peljala zadnji del poti z njim. Razvažal je krompir. Pri poslu sva mu bila pridno pomagala. Zato naju je z veseljem zopet sprejel. Tudi danes mu bo pomoč dobrodošla. Udobno sva se namestila in duševno pripravila na to, da bomo ustavljali skoraj pri vsaki hiši, kjer se bo voznik začel pogajati za svoj tovor ali pa bo samo

¹⁰ vidda — gorska planota.

Pozno spomladi na cesti proti Röldaen (Haukelifjell)

kramljal s kakim brhkim dekletom. Odrzeli smo po cesti, ki se vije ob številnih jezerih, se nato naglo dvigne in še hitreje v ostrih, kratkih zavojih — včasih se ti kar zvrsti v glavi — spusti globoko v dolino in kraj Röldal, kjer izdelujejo prvovrstni röldalski kozji sir. Samo čisto kratek čas teče cesta po kotlini ob röldalskem jezeru, se zopet dvigne na prvotno višino ter se hitro prevesi in po ozki, razdrapani soteski spusti proti Oddi. Divje vode in močoi slapovi, majhne lične hišice med brezami v smučarskem raju pod Solfonnom,¹¹ zeleni jeziki visoko nad dolino ležečega, širnega Folgefonna te primorajo, da neprestano strmiš. In končno med visoke vrhove Hardangervidde in Folgefonna stisnjen ozki, dolgi Sörfjord, južni rokav Hardangerfjorda, na začetku katerega leži kot gnezdo industrijsko mesto Odda. Oba strma bregova fjorda sta v vsej dolžini gosto porasla z vzorno negovanim sadnim drevjem.

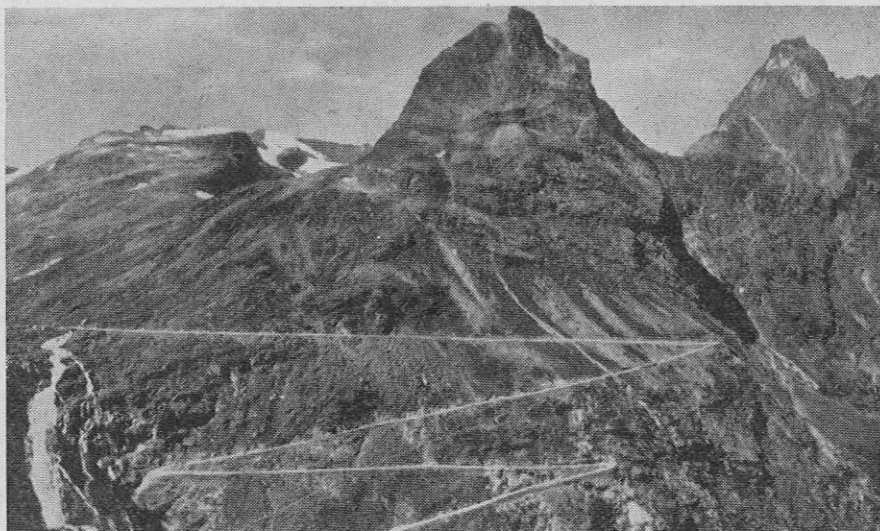
Pozno ponoči sva prispela do pomola z namenom, da se s prvo ladjo prepeljeva čez Hardangerfjord. Zadnjo miljo sva morala prepešati. Še pred tem pa sva se dolgo zamudila v prijaznem mladinskem zavetišču v Lofthusu,¹² kjer je bilo ob dobro založeni mizi zbranih večje število popotnikov iz enajstih različnih držav. Zjutraj me je iz trdega spanja zbudil prijatelj in zadnji hip sva ujela ladjo.

*

Močno je udarjal ponoči dež po strehi lesene prijazne poletne hišice ob Sörfjordu. Če nikjer ne dežuje, v Bergenu gotovo! In midva sva bila v njegovi neposredni bližini. Tiho sem ležal in prisluškoval težkim kapljam. Dogodki današnjega dne so mi rojili po glavi.

Ob pomolu sva bila čakala na srečo. Vsi avtomobili, ki so se prepeljali z ladjo, so bili zasedeni. Le eden je imel prostor. Nagovoril sem ga v nemščini. Obžaluje, ne more, ker gre v drugo smer. Toda prišel je nazaj in naju pobral. Že nekaj časa smo se pogovarjali — pogovori so bili vedno isti, — ko naju je vprašal po narodnosti. Nato nama je smeje s povsem drugačnim obrazom pripovedoval, da je štel na prste, ko naju je ponovno zagledal sedeti ob cesti. Da, ne, da! In naju je sprejel. Nemcev ne marajo, se je opravičeval. Pa ni bil edini, ki nama je to povedal! Hladno ponašanje do njih sva celo sama občutila.

¹¹ fonn — ledenik; ¹² izg. Lofthis.

Del ene izmed številnih gorskih cest

Ko sva si kasneje v Oslu želela ogledati kitolovca, ki je stal v doku in sva se v nemščini obrnila na starega vratarja ladjedelnice, naju je nezaupljivo pogledal, njegov obraz pa nama je povedal, da sva obsojena na neuspeh. Ne vem kaj ga je nagnilo, da naju je vprašal po domovini? Jugoslovana? Zakaj pa tega nista takoj povedala! To je povsem druga stvar! Čez pet minut nama je prvi krmilar že razkazoval plavajočo tovarno.

Tam nekje ob Hardangerfjordu sta naju potem sprejela mož in žena. Vozili smo se ob širokem fjordu po cesti večkrat vklesani v skalne stene, skozi lepa mesteca, se po več kilometrov dolgih predorih vzpeli na Kvamskogen pod Tveitekvitingenom, kjer imajo številni ljubitelji zimskega veselja iz Bergena svoje kočice ter se končno spustili navzdol, najprej med skalnatimi hribi, nato pa dalje v zeleno, še vedno hribovito pokrajino, proti Bergenu. Bila sta preprosta in prijazna človeka. Na Kvamskogenu sta nama razkazala svojo kočjo. V pomenku sta drug drugega prehitevala. Najino znanje norveščine pa je bilo nadvse revno, toda to ju ni motilo. Zato sva večji del samo kimala. Nazadnje sva ju zaprosila, da nama zapojeta, da se rešiva iz zagate. Z velikim veseljem sta nama ustregla, čeprav ne morem trditi, da sta bila za petje nadarjena. Med potjo sta sprejela še dva Avstrijca v svoj veliki Ford. Toda pri neki postaji sta ju na lep način odslovila, naju pa povabila k svoji družini, ki je bila tu na letovanju. Sprejeli so naju in imenitno pogostili.

*

Dopoldan naju je gostitelj zapeljal v dve milj oddaljeni Bergen — najin cilj. Skoraj neopazno smo se znašli sredi mesta.

»Tusen takk!«¹³ in krepko smo si stisnili roke. Se bomo še kdaj videli? Ali bova lahko povrnila gostoljubnost?

Na gori Fløyen, eni izmed sedmih, ki neposredno obdajajo Bergen, je bilo mladinsko zavetišče, ki sva ga izbrala za bazo. Z električno železnico se v nekaj minutah strmo dvigneš za več kot 500 m višinske razlike. Od tod se nudi opazovalcu čudovit razgled.

Tik pod nogami ti kot na dlani leži drugo največje mesto dežele, mesto ribičev, pomorščakov in trgovcev. Vijugasti Hjeltefjord se med otoki in

¹³ »Najlepša hvala!«

Röldal ob istoimenskem jezeru

otočki prebije do mesta, ki ima idealno lego na pobočjih gora. Je eno izmed najstarejših in najpomembnejših trgovskih pristanišč ob Severnem morju, vendar pa je zaradi gorate in težko prehodne okolice šele v zadnjih treh desetletjih dobilo tesnejšo povezavo z zaledjem. V tej dolgoletni izolaciji od ostalega dela dežele ima svoje korenine znani lokalpatriotizem prebivalcev, ki pravijo, da so Bergenseri — t. j. ljudje iz Bergena — in ne Norvežani. Še stoji stari leseni del mesta Bryggen¹⁴ (pred kratkim ga je polovico opustošil velik požar), nekdanji center bogatih trgovcev ter v bližini siva mestna hiša — Bergenhus.¹⁵ Kot temno oko izgleda malo jezerce Lille Lungegårdsvann¹⁶ sredi mesta, obdano z izredno lepo urejenim parkom. Temna voda v zalivu Store Lungegårdsvann pa je nadrobno posejana z belimi pikicami — številnimi čolni in jadronicami.

Dva dneva nama nista zadostovala, da bi si natančneje ogledala to trgovsko in kulturno središče, mesto v zelenju, v katerem se skriva vrsta kulturnih in zgodovinskih znamenitosti in umetnin. Dve mesti sta na svetu najlepši: Rio de Janeiro in Bergen, trdijo prebivalci. Nekaj resnice je na tem!

*

Zbudilo naju je glasno govorjenje. Pokukala sva iz šotora. Droben dež je pršil iz oblakov, ki so viseli nizko med vrhovi Eidfjorda. Najini sosedje, izletniki, so se odpravljali. Že včeraj, ko smo se skupno prepeljali preko Hardangefjorda, smo se bili spoznali. Počasi sva se skobacala na plan. Povabili so naju v družbo, nama dali zajtrk in ko je bilo taborišče pospravljeno tudi ponudili prostor v majhnem avtobusu. Na robu Hardangervidde, visoko nad Eidfjordom, smo se poslovili. Dobila sva prostor v drugem avtomobilu. Še toliko sva utegnili, da sva se zazrla v globino preko skoro navpične stene, po kateri se vzpne cesta in preko katere pada 329 metrov visoki Vöringfoss,¹⁷ ki napolnjuje ozračje z zamolklim bučanjem.

¹⁴ izg. Briken; ¹⁵ izg. Bergenhis; ¹⁶ izg. Lungegordsvan; ¹⁷ foss — slap.

Dolga je bila pot preko valujoče Hardangervidde, kjer neusmiljeno gospodarijo kruti zimski viharji. Ta visoka gorska planota, pokrita s tipično alpsko vegetacijo in okrašena s številnimi jezери, se razprostira v ogromni razsežnosti (60 000 kvadratnih km) med dolinami in fjordi. Pusta in samotna je. Mogoče pa le trenutno zaradi težkih razcefranih oblakov in neprijetnega dežja? Kakšna je, kadar se kopljejo jutranji ali večerni žarki sonca v njenih jezerih in si v njih ponosni severni jelen ogleduje svojo vitko postavo? Ali pa v pomladanskem cvetju, ko narava vsa prerrojena in rešena debele snežne odeje z vso močjo zaživi v svoji lepoti? Za naju je ostala to skrivnost.

Bolj prijazna je bila vožnja po plitkem in širokem Numedalu z bogatimi kmetijami in temnimi, gostimi gozdovi. Počasi se vije široka reka Lågen,¹⁸ ki reže številnim splavarjem kruh. Še pred večerom sva prispela v stari Kongsberg, mesto kopačev in mojstrskih oblikovalcev srebrne kovine ter mnogih smučarskih asov.

*

Naslednji dan sva z višine Kikut¹⁹ uzrla zopet Skien. Ob slovesu sva si krepko stisnila roki. Za nama je bilo preko 1000 kilometrov poti in spomin je bil prenatrpan z nepozabnimi vtisi in doživetji. Z veliko hvaležnostjo se bova spominjala vseh onih 28 lastnikov vozil, ki so nama vse to omogočili in vseh onih, ki so nam nudili gostoljubje!

*

Vlak je drvel v temno noč. Zapuščala sva deželo, ki naju je za skoro dva meseca sprejela pod svoje nadvse prijazno okrilje.

Srečno dežela fjordov, jezer, gozdov, gora, slapov, snega in ledu...

Dežela širine...

Dežela prijaznih, gostoljubnih in ponosnih ljudi!

Mitja Šarabon:

MISCI

V.

*Cvetovi belih, rožnatih lokvanjev,
odsevi v jezeru in vonj nagnoja,
in temna silhueta Li-Tai-Poja,
in šum valov kot spev čebeljih panjev,*

*in mesečine posrebrene roke...
Pogovor vseh stvari ves miren, čist —
in nepopisan pergamentov list,
kristalne misli, čiste in globoke...*

*Umolkne veslo, ko v globini čolna
zgosti se svet v srca, duha pisanje,
v pričakovanje, dvom, obup in sanje,*

*v utrip vesolja, v pesem in molitev,
v žarečo bolečino, v odrešitev;
belina lista večnosti je polna.*

¹⁸ izg. Logen; ¹⁹ izg. Kikit.

DR. ANTON URBANC

15. aprila t. l. je umrl večletni član upravnega odbora Planinske zveze Slovenije, načelnik njene Planinske založbe in član uredniškega odbora PV, znani ljubljanski odvetnik dr. Anton Urbanc. Na poslednji poti smo ga pospremili 17. aprila popoldne na ljubljanskih Žalah. V imenu planinske organizacije se je poslovil od njega urednik PV.

Pokojni dr. Urbanc se je rodil 13. junija 1895 v Sv. Štefanu na Zili. V Celovcu je dovršil gimnazijo, l. 1920 pa je optiral za Jugoslavijo, potem ko je svoje mlade moči stavil na razpolago za slovensko stvar na Koroškem. Nato je študiral pravo na Dunaju, v Pragi, v Zagrebu in v Ljubljani ter promoviral za doktorja prava l. 1922. Po opravljeni odvetniški in sodni praksi je odprl l. 1929 odvetniško pisarno v Ljubljani. Uveljavljal se je predvsem v zavarovalnem pravu in l. 1939 izdal »Slovensko zavarovalno pravo«. Mikala ga je tudi pravna zgodovina, kar izpričuje njegova pravnozgodovinska razprava »Slovenska bratovščina sv. Hieronima«.

Poleg odvetništva je bila poglobljena vsebina njegovega življenja ljubezen do knjige in umetnosti. Kot bibliofil in kulturno razgledan človek je po vojni ponudil svoje sile planinski organizaciji, ki ima med drugimi svojimi dolžnostmi tudi to, da vzdržuje, ohranja, pospešuje in razvija duhovno kulturo slovenskega planinstva.

Planinska zveza Slovenije je našla v njem poštvalnega, razgledanega človeka. Deloval je najprej kot knjižničar in urejal zelo neurejeno zemljiško knjigo za 60 planinskih postojank. Nato pa je oživil »Planinsko založbo«, naslednico nekdanje »Planinske knjižnice«, ki jo je pred vojno vodil literarnoznanstveni odsek. Pod njegovim vodstvom so začele izhajati biografije znamenitih planincev, naša nova planinska kartografija in odlični plezalni priročnik »V naših stenah«. Dr. Urbanc je pri tem opravil pomembno delo literarnega organizatorja in pobudnika.

Istočasno se je dr. Urbanc bavil z znanstvenim delom, ki naj ga zabeleži tudi planinsko glasilo. Med prešernoslovce se je uvrstil s proučevanjem Prešerna kot odvetnika in pravnika. Nabralo se mu je materiala za dokajšnjo monografijo in je nekaj tega že objavil v Ljudskem pravniku in Slavistični reviji. Pregledal, prepisal, prevedel in obdelal je vse Prešernove do danes znane odvetniške spise. Zbiral je dalje gradivo za zgodovino slovenskega odvetništva in slovenskega zavarovalstva. Bil je znan bibliofil in je sestavil pravila za Društvo slovenskih bibliofilov. Bil je strokovni sodelavec Slovenske akademije znanosti in umetnosti pri zbiranju gradiva za novi pravniški slovar, predvsem za zavarovalni sektor. Pri tem je kot izkušen knjigoljub in razgledan poznavalec zbral vse slovensko zavarovalno slovstvo, blizu 200 raznih del, in 3000 zavarovalnih izrazov. Njegova knjižnica obsega 7000 zvezkov, je vzorno urejena in sama na sebi kaže dr. Urbanca, kakršen je bil: Ljubil je kulturo in umetnost, ker utrjujeta in potrjujeta moč slovenstva. To ljubezen, zavest in voljo je kazal tudi pri delu za planinsko publicistiko. Zato mu bomo planinci ohranili trajen, časten spomin.

DRUŠTVENE NOVICE

PREDAVANJE RAYMONDA LAMBERTA V LJUBLJANI

Predavanjem najvidnejših himalajskih osebnosti, ki jih v Ljubljani prirejata PZS in PD Ljubljana matica, se je 23. februarja pridružilo še predavanje znanega švicarskega alpinista Raymonda Lamberta. Poslušalci so do zadnjega kotička napolnili veliko dvorano v »Unionu«. To je vsekakor razveseljivo dejstvo, saj kaže, da vlada pri nas tudi v širših planinskih krogih in sploh v javnosti za te stvari veliko zanimanje.

Predavanje je bilo posvečeno vzponom na vrhova Čo Oju (8153) in Ganeš (7406 m), torej poslednjima dvema Lambertovima ekspedicijama. Predavatelj pa se ni omejl le na opisovanje samih vzponov, temveč nam je skušal prikazati tudi tamkajšnje razmere. Tako smo lahko gledali posnetke ljudi in običajev iz krajev, kamor Evropejci le malokrat zaidejo. V filmu, ki ga je Lambert predvajal v drugem delu svojega predavanja, so prav ti prizori med najuspešnejšimi. Spremljajo jih značilne orientalske melodije, ki jih je ekspedicija sama posnela v Nepal.

V začetku predavanja je Lambert predstavil na slikah najprej člane ekspedicije. Claude Koganova ga ni razočarala, saj je z njim vred stopila na vrh Ganeša. Potemtakem je Ganeš najvišji vrh, ki ga je do sedaj zavzela ženska. Vendar je Koganova kasneje sama prekosila ta ženski višinski rekord, ko je z Lambertom pri naskoku na Čo Oju prišla do višine 7750 m. Vreme jima ni bilo naklonjeno kakor Tichy-ju in zaradi silnega vetra sta se morala obrniti kmalu nad zadnjim taboriščem. Čeprav je predavatelj oba vzpona opisal s precejšnjo skromnostjo, je bilo pozornemu poslušalcu takoj jasno, da ima pred seboj izbornega poznavalca Himalaje in tamkajšnjih ekspedicij. Lambert spada danes gotovo med največje avtoritete na tem področju. Nihče danes ne zanika njegovih zaslug pri zavzetju Everesta. Prav on je namreč odkril dostop na Južno sedlo, preko katerega so Angleži leto dni pozneje dosegli vrh.

Zal nam je Lambert utegnil govoriti le o svojih zadnjih dveh ekspedicijah, kajti opis njegove odprave na Everest l. 1952 bi bil morebiti še bolj zanimiv.

Raymond Lambert je po poklicu gorski vodnik. Ze leta 1934 je zaslovel s prvo ponovitvijo Petersove smeri v Grandess Jorasses, ki jo je opravil skupno z neko italijansko navezo tik za Petersovim vzponom. Zimsko prečenje Hudičevega grebena v Mont Blanc du Tacul mu je pustilo težke posledice na rokah in nogah. Kljub temu ni odnehal. Za svojo najtežjo turo pa šteje Lambert prvenstveno plezarijo v granitnem Krokodilu v Chamoniških Iglah l. 1942. Se danes se aktivno ukvarja s plezanjem in po lastni izjavi vsaj dvakrat tedensko trenira v plezalnem vrtcu. »Vse leto delam in vodim ljudi po gorah, da lahko grem nato v jeseni v hribe — zase!« nam je izjavil simpatični predavatelj.

IZ DRUŠTVENIH OBČNIH ZBOROV

PD Murska Sobota. Dejstvo, da je društvo dvignilo članstvo od lanskih 90 na 124 članov, vsekakor zgovorno kaže, da imajo v Prekmurju, kjer sicer nimajo planin, iz leta v leto več planincev. Posebno pa je razveseljivo, da pridobivajo v svoje vrste vedno več mladine in da je zelo močna in delavna kmečka mladinska skupina v Beltincih. Ta skupina je posebno aktivna v prirejanju izletov, zelo rada pa prebira tudi Planinski Vestnik.

Zaradi slabega vremena sta jim odpadla sicer dva večja skupinska izleta, v katerih organizacijo je odbor vložil mnogo truda, vendar so pa kljub temu izvedli več izletov v bližnjo okolico, v manjših skupinah pa tudi na Triglav, v Logarsko dolino, na Boč, Pohorje, na Celjsko kočo itd. V propagandne svrhe so napisali več člankov in sestavkov o delu in perspek-

tivah društva in jih objavili v lokalnem časopisu, žal pa niso o tem ničesar objavili v Planinskem Vestniku. Društvo sodeluje tudi pri izdelavi regionalnega načrta gospodarskega razvoja Pomurja s posebnim poudarkom na planinstvu in turizmu. V večjem številu so se udeležili tudi partizanskega slavlja v Dobrovniku in v Strahovskih gorah. V propagandne namene pa so povabili v svojo postojanko Dolič, ki se nahaja na tromeji Jugoslavije, Avstrije in Madžarske, večjo skupino novinarjev.

Koča na Doliču je imela okrog pol milijona bruto prometa, kar pa ni povsem zadostovalo za kritje celotne režije in je zato postojanka izkazala malenkostno izgubo. Ker pa se je v koči vedno bolj popuvalo, je upravni odbor z odločnimi ukrepi to v bodoče preprečil in dosegel, da je bil v njej zopet uveljavljen red, ki velja za vse planinske postojanke. Brž ko bodo uredili lastninsko vprašanje koče, bodo takoj pristopili k njeni obnovi, za kar bodo potrebovali okrog din 200 000.—

Da bi dobili s člani čim tesnejši stik, bodo uvedli v društvenih prostorih uradne ure in tako omogočili članom, da se bodo med seboj dodobra spoznali in se tudi približe seznanili z društvenim delom. Za vodnike na skupinskih izletih je občni zbor določil tov. Rožmana Antona, Baličar Mirka, Plestenjaka Janeza, Severja Franca, Storkla Tineta in Briški Lojzeta. Za društvenega predsednika je bil ponovno izvoljen tov. Lojze Trstenjak. Občnega zbora, ki se je vršil dne 28. II. t. l., se je udeležilo 50 članov. PZS je poslala po-zdravno brzojavko.

PD Križe. Občni zbor se je vršil dne 5. II. t. l. v prostorih Zadrugnega doma v Križah ob udeležbi 93 udeležencev, med katerimi pa je bilo tudi nekaj nečlanov. PZS je zastopal tov. Živojin Prosenc.

Društvo oskrbuje kočo na Kriški gori, zavetišče Trstenik, zavetišče v Gozdu in zavetišče na Mali Poljani. Vse postojanke so bile aktivne. Društvo je poskrbelo, da so bile vse dobro založene s potrebno hrano in pijačo in da so bili planinci zadovoljni tudi s postrežbo. Gospodarsko delo se je odvijalo v posebni gospodarski komisiji, ki je štela sicer več članov, žal pa se teh sej niso vsi udeleževali. Na Kriški gori so prekrili s pločevino streho postojanke in izvršili še razna druga popravila, za prenos živil in drugega materiala pa so nabavili oslico, ki odlično služi svojemu namenu. Zavetišče v Gozdu so opremili z novim inventarjem.

Markacijski odsek je nadvse pohvalno izvedel svojo nalogo. Poskrbel je, da so bila vsa njihova pota očiščena in dobro markirana, o čemer se je lahko osebno prepričal vsak obiskovalec tega gorskega predela. Propagandni odsek je pozimi organiziral sankaske tekme za mlade in stare, v proslavo 5. obletnice obstoja društva in Dneva vstaje pa družabno prireditev. Skrbeli so tudi za mladino in ustanovili mladinski odsek, ki vključuje mladince in pionirje. Društvo je temu odseku dodelilo podporo din 30 000.— in jih naložilo v posebno hranilno knjižico. Kaže, da bo še v letošnjem letu uresničena zamisel ureditve alpineta na Kriški gori, ki ima za to vse pogoje.

Uspehi tega društva so vsekakor zelo lepi in rastejo iz leta v leto. Se večji pa

bi nedvomno bili, če ne bi zadnja leta obstajala med društvenimi funkcionarji trenja, ki le zavirajo društveno delo. Ni torej čudno, če je med letom odstopilo več odbornikov, oziroma se niso hoteli udeleževati sej in je zato moral društveni honorarni namestnec opravljati knjigovodske, tajniške in blagajniške posle. Prepričani smo, da bodo ti prepripi s izvolitvijo novega predsednika v osebi tov. Lukanca Antona prenehali in da bo šlo društvo z novim članom na delo.

PD Zerjav. V navzočnosti 86 članov se je vršil občni zbor tega društva dne 25. II. t. l.

Društvo je največ pažnje posvetilo vzgoji mladine in pridobivanju mladinskega kadra. To se jim je v veliki meri tudi posrečilo. S pomočjo Društva prijateljev mladine jim je uspelo vključiti v svoje vrste 105 pionirjev. Žal pa se s takim uspehom še ne morejo ponašati pri mladincih, ki jih je zdaj v društvu samo 16. V zvezi s sklepom zadnjega občnega zbora je društvo za mladince in pionirje pri koči na Smrekovcu izvedlo pionirsko taborjenje, katerega se je udeležilo 92 mladincev in pionirjev. Taborjenje se je vršilo v dveh etapah po 39 in 53 mladincev ter pionirjev pod vodstvom starejših članov. V naprej je bil določen dnevni red, ki je vseboval praktični in teoretični del. V praktičnem delu je bila zajeta telesna vzgoja, razne igre, taborniška dela in pohodi, v teoretičnem delu pa so se mladinci seznanili z društvenimi pravili, varstvom prirode in planinsko moralo. Mladince so seznanjali tudi o lepotah naših planin in njihovem nastanku. Vsak večer pa so ob tabornem ognju preživeli kako uro petja in smeha. Mladinci so bivali v »platneni vasi«, obstoječi iz 13 šotorov, ki so stali ob vznožju koče na travniku tik ob gozdu po vseh tabornih predpisih in z vsemi pomožnimi objekti. Hranili so se v koči in prejeli 5 dnevnih obrokov. Tabor so večkrat obiskali tudi starši mladincev in se o taborjenju zelo pohvalno izražali. Taborjenje je bilo za mladince brezplačno, društvo pa je imelo zaradi tega okrog 120 000.— izdatkov. Namen društva, da bi s tem pridobili čim več novih in dobrih članov in v njih vzbudilo oziroma povečalo ljubezen do planin in narave ter jih naučilo življenja v naravi in tovarištva — kar je prvi pogoj za vsakega dobrega planinca — je bil s tem nedvomno v veliki meri dosežen, kajti prepričani smo, da njihov trud ne bo zaman in da se jim bo tako vložen kapital dobro obrestoval. Organizacijo taborjenja je zelo vzorno izvedel društveni podpredsednik in propagandist tov. Ciril Vidrih.

Planirani skupinski izleti zaradi vremenskih neprilik niso bili izvedeni v celoti. Skupno s PD Mežica pa so izvedli izlet na Dobrač v Avstriji, mladinci pa 5-dnevno taborjenje na Raduhi in na Smrekovcu. Slabo vreme je tudi v veliki meri zavrla namen večjega števila planincev, da bi začeli s pohodom po transverzali. Markacisti so popolnoma obnovili odsek transverzalne poti Smrekovec—Bela peč, obnovili pa so tudi markacije na poteh Črna—Kramarica in Zerjav—Narovnikov križ.

Finančni promet v njihovih postojankah ni dosegel predlanskega. Koča na Smrekovcu je izkazala din 14 080.— defi-

cita, bruto dobiček kože pri Mihevu pa je padel na din 400 000.— in znašal v preteklem letu le še din 77 814.— Vzrok je v tem, ker je sosednje PD Mežica v neposredni bližini te postojanke otvorilo zavetišče pri Skrubuju, ki je pritegnilo skoraj ves promet nase. Gostišče Turist, ki ga je društvo prejelo od občine Črna v zameno za izgubo pri Mihevu, v preteklem letu niti ni vrnilo vložené investicije; primanjkljaj znaša din 42 312.—. Ker ni videti, da bi bilo gostišče rentabilno, ga bodo opustili. Z izkupiščkom prodanega lesa v letu 1954 in raznih dotacij v letu 1955 je bilo društvo omogočeno investirati v kočjo na Smrekovcu din 841 782.—. Izvedena so bila razna pleskarska dela, nabavljena je bila omara in točilna miza, 12 železnih postelj z 28 žimnicami ter vzglavniki, s čimer je kočja bistveno pridobila. Nabavili pa so tudi 4 šotore in dve spalni blazini.

Občnega zbora se je udeležil tudi zastopnik PZS, ki je pohvalil njihovo delo z mladino in mu dal potrebne napotke tudi za delo na ostalih sektorjih.

Vodstvo društva je bilo ponovno zapupano dosedanjemu marljivemu predsedniku tov. Mauhlerju Franju.

PD Cerkno. Društvo se je trudilo, da bi zvišalo število članov in je do neke mere tudi uspelo, zabeležilo pa je manjši padec pri mladincih. Medtem ko je imelo lansko leto vključenih 113 dijakov in učencev, jih ima sedaj samo še 99. Mladinske skupine ima na nižji gimnaziji in na EGS, v okolici jim je pa doslej uspelo formirati mladinske skupine le na osnovni šoli v Cerkljanskem vrhu in na Kladju. Društvo je izvedlo dva večja skupinska izleta, in sicer na Mangrt in na Javornik, pojedinci pa so obiskovali tudi ostale gorske predele. Za 10-letnico zmage so skupno z ZB priredili na vrhu Porezna komemoracijo v spomin padlim borcem in okrasili skupni grob padlih borcev, društvene članice pa so spletle lep venec. Naročnikov na Planinski Vestnik šteje društvo le 15, kar je vsekakor premalo pri številu 301 člana. To je ugotovil tudi društveni tajnik tov. Viktor Jereb, ki je zato v imenu odbora predlagal občnemu zboru, da sprejme sklep, po katerem bi se v bodoče ukinilo pošiljanje revije na naslove naročnikov, pač pa naj bi se določeno število izvodov pošiljalo na društvo, ki bi jih nato razpečevalo med članstvom. Vsak tako prodani izvod bi se moral takoj plačati in sicer po din 35.— za komad. Ker bi šlo tako za minimalen znesek, je društvo prepričano, da bo med članstvo razpečalo veliko več števil revije kot doslej.

Gospodarska dejavnost se je v minulem letu gibala le v mejah tekočih potreb. Izvršena so bila le nujna manjša dela na postojanki na Poreznu, poleg tega pa je bilo nabavljeno še nekaj opreme. Obisk v koči je bil boljši od lanskega, saj je kočjo obiskalo 325 planincev več kot v preteklem letu. Oskrba kože je bila vse-skozi odlična, o čemer pričajo številne pohvale. Tudi obisk zavetišča na Robiden-skem brdu in v Počah je bil še kar dober.

Markacijski odsek je bil precej aktiven. Pregledal in izpopolnil je že obstoječe markacije in namestil številne kaži-potne tablice. Posebno skrb je posvetil markiranju planinske transverzale, ki poteka tudi po njihovem področju. Tudi v preteklem letu so opazili, da so bile uni-

čene številne markacije in kažipoti. Vse kaže, da gre za namerno uničevanje planinskih naprav.

Izvoljen je bil v glavnem prejšnji odbor z dosedanjim predsednikom tov. Milanom Lahajnarjem. Občnemu zboru je sledilo predvajanje planinskih filmov.

PD Dol pri Hrastniku. To mlado, a agilno društvo si zelo prizadeva, da bi si čimprej postavilo svojo planinsko postojanko na Goreh. Za gradnjo je znalo za-interesirati predvsem kolektiv Steklarne Hrastnik oziroma sindikat, ki je v največji meri podprl gradnjo finančno in moralno. Njihovim težnjam pa so zelo naklonjeni tudi OLO, občina Hrastnik in podjetje Elektro-Trbovlje. Nešteto je pa tudi poedincev, ki so se zagrizli v to delo, kakor direktor Steklarne Klajnšek Jože, Bartolo Ivan, Velej Anton, Podlunšek Adi, Majcen Pepi, Groznik Franc, Predovnik Ervin, Grim Ivan, Haberi Adolf, Vračun Vili in ostali, ki so z društvenim predsednikom Bedenikom Rudijem na čelu že mnogo doprinesli h gradnji in tako izkazali svojo planinsko zavest. Kupili so že 25 arov zemljišča, kjer bo stala postojanka, nabavili za din 77 000 opreme in za din 159 000 drobnega inventarja, za din 44 000 razne posode, nad din 250 000 pa imajo že zbrana denarja. Delovni kolektiv Steklarne Hrastnik jim je obljubil, da bo opravil en »siht« za novi dom.

Začasna postojanka na Goreh kar dobro uspeva in je bil zadovoljiv tudi finančni uspeh. Postojanko so elektrificirali, za kar gre v veliki meri zahvala podjetju Elektro-Trbovlje, ki je poklonilo večjo količino električne žice. Prebelili so vse prostore v notranjosti zavetišča in izvršili razna popravila, tako da je postojanka veliko pridobila.

Članstvo so nekoliko dvignili, ni pa jim to uspelo pri Planinskem Vestniku. Potrudili se bodo, da bodo to naredili v letošnjem letu. Skupinskih izletov je bilo bolj malo in v glavnem je v povezavi s PD Hrastnik. Da se niso toliko bavili z organizacijskimi vprašanji društva, je bil vzrok pač v tem, ker je bilo vse njihovo delo osredotočeno okrog novogradnje na Goreh. Po zamisli direktorja tov. Klajnška bo društvo uvedlo »v spomin na graditelje Doma na Goreh«, posebno knjigo, v kateri bo vpisan vsak, ki je kar koli daroval za to gradnjo oziroma prispeval s prostovoljnim delom.

Markacijski odsek je izpopolnil z markacijami vsa tista pota, ki doslej še niso bila zaznamovana.

Zbor je razpravljaj tudi o predlogih PZS za zbiranje sredstev za gradnjo Zlatoroga, vendar je pa bil mnenja, da pri tem zbiranju ne bo mogel dosti pomagati, ker so sami polno angažirani pri gradnji novega doma na Goreh, za kar še sami v celoti nimajo zagotovljenih potrebnih finančnih sredstev.

Odbor je ostal v glavnem isti kot preteklo leto s tov. Rudijem Bedenikom na čelu. Občni zbor je z velikim veseljem sklenil sprejeti za častnega člana tov. Jurka Vida, ki je najstarejši član PD v tem kraju in še vedno delaven. Izročili so mu diplomu in sliko planinskih rož, pevcu »Svobode« iz Dola pa so mu zapeli pesem »Planinska roža«.

PZS je poslala pozdravno pismo.

PD ŽIRI. Društvo je v preteklem letu slavilo svoj prvi skromni jubilej, t. j. 5-letnico svojega obstoja in dela. Ta jubilej so proslavili na slovesen način in z dobro pripravljenim »planinskim večerom« dne 20. IV. 1955. Prireditev so izvedli s sodelovanjem gimnazije, program pa je trajal nad dve uri. Udeležili se ga niso samo društveni člani, temveč skoraj vsi mladi pa tudi starejši Žirovci. Na koncu pestrega programa pa so poslušali še zanimive opise domačih hribov in gora, kakor so jih videli in doživeli tamkajšnji učenci in dijaki na raznih izletih. PD Žiri je namreč ob svoji petletnici obstoja razpisalo denarne nagrade za najboljše nagole. Nagradjeni so bili trije učenci Industrijske celvčarske šole, trije učenci osnovne šole in štirje dijaki gimnazije. Prijetno je bilo poslušati preprosto pa vendar iskreno doživljeno kramljanje in opisovanje.

Organizirali so 4 skupinske izlete s povprečno udeležbo po 35 članov. Obiskali so Nanos in Trstelj, Komno in Krn, Grinovec ter Lubnik. Kljub temu, da jim vreme ni bilo vedno naklonjeno, se njihovo zadovoljstvo ni zmanjšalo. Društvo je v ta namen prispevalo okrog din 30.000.—, tovorni avto za izlete pa jim je pod ugodnimi pogoji stavila na razpolago uprava podjetja »Alpina«. Izvedli so tudi dve predavanji, in sicer tov. prof. Ulage »Vzpon na Mont Everest« ter tov. dr. ing. Avčina »Švicarske in Francoske Alpe«.

Društvo šteje 175 članov in je v preteklem letu na novo pridobilo 48 članov. V letu 1956 so tudi dvignili število naročnikov na Planinski Vestnik od prejšnjih 16 na 22.

Društvo oskrbuje postojanko na Mrzlem vrhu in na Vrsnihu. Dohodki mu zadoštujejo v glavnem za prirejanje skupinskih izletov. Markacisti so obnovili in popravili pota Žiri—Goroške—Vrh treh kraljev, dalje Stara vas—Račeva—Vrh treh kraljev in Nova vas—Goli vrh—Suhi dol—Olčji hrib, na novo pa so markirali pot Lučine—Seljevec—Planina, Podkianec—Zavratec—Skobl, Zavratec—Sopovt—Zavratec. Izdelali so nadalje 13 novih smernih tabel, katere bodo namestili, čim bo skopnel sneg. Zal pa so morali tudi konstatirati, da so pred nekaj leti izdelane markacije na poti Hotavljice—Porezen povsem uničene. Uničevalci so večinoma otroci in gozdni delavci.

Za 5-letnico svojega obstoja je društvo izdelalo društveno kroniko, ki opisuje vse uspehe in neuspehe društva od njegovih prvih začetkov in vse skozi dalje o njegovem razvoju. Uvod kronike in del kronike smo že objavili v Planin. Vestniku. Kroniko so sestavili s pomočjo tov. Končeve in jo tudi prečitali na občnem zboru.

Društvo bo tudi v bodoče vodil doseženi predsednik tov. Kopač Lojze. Občnega zbora, ki se je vršil 27. II. t. l., se je udeležilo 65 članov, PZS pa je zastopal njen podpredsednik tov. Bučer Tone.

PD Maribor. Kakor vedno je to društvo lahko ponosno tudi na svoje delo, ki ga je opravilo v preteklem letu. Delali so vsi odseki, vidni in za društvo laskavi pa so tudi uspehi tega dela. Obračun svojega dela so polagali dne 27. I. t. l. Na občnem zboru so bili navzoči številni zastopniki ljudske oblasti, družbenih in sportskih organizacij, PZS pa so zastopali tov.

Tone Bučer, Mirko Fetih in Janko Dekleva.

Po uvodnem programatičnem govoru predsednika tov. ing. Degna je delo posrednih odsekov podal društveni tajnik tov. Gajšek. Iz tega sledi, da je društvo dvignilo število članov od prejšnjih 2318 na 2440 in naročnikov na Planinski Vestnik od 329 na 381. Izvedli so 4 kvalifetna predavanja, in sicer je imel tri tov. Ciril Debeljak iz Celja, o vzponu na Nanga Parbat pa je predaval sam zmagovalac vrha Hermann Buhl. Predavanje tov. Cirila Debeljaka je bilo namenjeno predvsem mladini in ga je obiskalo nad 5000 mladih poslušalcev. Niso pa imeli posebne sreče pri prirejanju skupinskih izletov, ker jih je stalno motilo slabo vreme. Desetletnico osvoboditve so proslavili z odkritjem spomenika žrtvam za svobodo pri Mariborski koči dne 26. VI. 1955. Proslava je ob sodelovanju naše JLA in vojaške godbe uspela izredno lepo. »Smuk« preko Pohorja je bil izveden 6. III. 1955 ob udeležbi 69 smučarjev. »Marša čez Pohorje« pa se je udeležilo 29 članov. Odkrili so tudi spominsko ploščo padlim junakom Lackovega odreda pri koči na Zavcarjevem vrhu, in sicer na dan JLA, t. j. dne 22. XII. 1955. Ultrakratkovalovne radiofonske postaje jim še ni uspelo namestiti, ker aparatura še ni povsem gotova. So pa prepričani, da bo postaja funkcionalna že v zgodnji pomladi. Gorska cesta Ribnica—Ribniška koča je bila v zadnji etapi popolnoma dograjena in je bila cesta izročena svojemu namenu 9. X. 1955. Društvo je zadoštilo tudi svojemu postavljenemu planu za oglaševanje v Planinskem Vestniku. Preskrbelo je oglasov za din 200.000.—, kakor je bilo obljubilo.

Na večje težave pa je društvo naletelo pri izvedbi investicijskega programa in to zaradi pomanjkanja finančnih sredstev. Vkljub tem težavam pa so nabavili za Ribniško kočo nove postelje, posteljno perilo, preproge za stopnišča in vgradilo nove stranišne školjke, poleg tega pa še izvršilo pri gospodarskem poslopu manjša popravila. Perspektivni plan za depandanso pri Ribniški koči je v razpravi, vendar bo pa treba z realizacijo še nekoliko počakati. Za Mariborsko kočo so nabavili novo posteljno opremo, na zunaj pa so kočo prebarvali. Popravljen je bilo cestnišče od Kope do koče in urejeno okolje okoli koče. Pri koči na Pesniku so preuredili vhod v gostinsko sobo ter uredili vrt za zelenjavo. Elektrificirali so kočo na Zavcarjevem vrhu in je bil priključek na električno omrežje izvršen 17. X. 1955. Pri tej postojanki so zgradili tudi vodovod.

Zelo uspešno in požrtvovalno je deloval tudi alpinistični odsek, ki šteje 20 članov in 22 pripravnikov. Poleg rednih tedenskih sestankov je prirejal plezalne tečaje ter organiziral svoje pododseke tudi po šolah. Člani odseka pa so se požrtvovalno udeleževali tudi pri raznih prireditvah in organizirali planinsko štafeto ob odkritju spomenika pri Mariborski koči in planinsko Titovo štafeto iz Zavcarjevega vrha v Maribor. V okviru odseka so organizirali 21 poletnih izletov in 14 poletnih vzponov, pri katerih je sodelovalo 16 navez ter 19 zimskih izletov in 8 zimskih vzponov ob sodelovanju 11 navez. Člani odseka so se udeležili tudi republiškega alpinističnega tabora v Vra-

tih, pri tej priložnosti je izvršilo 7 navez vzpone v raznih smereh. Delovanje odseka se ni omejevalo samo na bližnje gore, temveč je zajelo tudi Karavanke, Julijce in Savinjske Alpe. Posebej pa je treba omeniti njihovo delo v inozemskih gorah, v katerih je ena skupina izvršila vzpone v francoskih odnosno švicarskih Alpah na Mont Blanc in na Matterhorn, druga skupina pa je obdelala razne vrhove v skupini Grossglocknerja ter pri tej priložnosti tudi reševala nekega avstrijskega alpinista.

Markacijski odsek je na novo markiral transverzarno pot od Maribora do Črnega vrha ter priključeno pot od Mislinj do Črnega vrha, dalje je obnovil, popravil in izpopolnil že obstoječe markacije ter na novo namestil okrog 30 smernih tablic. Smučarski odsek pa je obnovil zimsko markacijo od Planinke do Črnega vrha. »Dnevnik za obhod planinske transverzale« je dvignilo že 55 članov.

Promet na njihovih postojankah je bil v preteklem letu sicer nekoliko večji od predlanskega, finančni efekt pa mnogo manjši. Tako je n. pr. Mariborska koča pri bruto prometu din 3524 628.— imela le din 213 008.— dobička, Ribniška koča pri prometu din 2998 933.— izgubo v znesku din 78 984.—, Koča pri Pesniku pri prometu din 541 876.— dobiček din 1542.— in pri prometu din 2395 356.— Koča na Zavarjevem vrhu izgube din 16 065.—. Po odbitku vse izgube znaša čist donos koč torej le din 119 501.—. Investirali so v preteklem letu nad 5 milijonov dinarjev, kar so krili deloma z raznimi subvencijami in dotacijami, deloma pa so sredstva zbrali z oglasno akcijo.

Društvo je tudi v preteklem letu za zaključek leta izdalo revijo »Planine ob meji«.

Za predsednika je bil ponovno izvoljen dosedanj predstnik tov. ing. Friderik Degen.

PD Majšperk. Društvo je imelo dne 28. II. t. l. svoj 6. letni občni zbor, na katerem je bilo navzočih 60 članov. Pri številu 89 članov, kolikor jih šteje to društvo, je ta udeležba vsekakor zelo številna in hvalevredna.

Društveno delo je bilo v preteklem letu precej razgibano, v glavnem pa se je vršilo okrog organizacije skupinskih izletov. Izvedli so skupinski izlet v Planico, dvakrat na Donačko goro, od katerih so en izlet združili tudi s popravilom poti na to goro, na Boč, na Triglav, na Mangrt in Krapina—Strahinjščica—Trakoščan. Pri drugem izletu na Donačko goro so ugotovili, da so neznani zlikovci razdejali železno skrinjico, v kateri je spominska knjiga in štampljka, in oboje odnesli. Oboje bodo letos ponovno namestili. Tov. Janko Blažej iz Ljubljane je predaval o Julijcih, čemur je sledila dobro uspeša družabna prireditev. Predvajali so tudi planinske filme, in sicer dvakrat za šolsko mladino in enkrat za starejše člane ter je bil obisk vsakokrat zelo dober.

Na Planinski Vestnik je naročenih 47,2 % članstva, kar je zelo visok odstotek in lahko služi za vzgled številnim tako imenovanim »močnejšim« društvom.

Po sklepu občnega zbora bo društvo izvedlo v letošnjem letu 13 skupinskih izletov in to po transverzali ter na Boč, Donačko goro, Golico, Lisco, na Storžič,

Grmado (Jeruzalem), Mozirsko planino, Ravno goro, skupinski izlet na Veliki Klek v Avstriji ter po eno taborjenje ob morju in ob Bohinjskem jezeru.

Društvo že več let uspešno vodi agilni predsednik tov. Franjo Kelner, kateremu je občni zbor zaupal to mesto tudi za tekoče leto.

PD Ljubno ob Savinji. Društvo je imelo občni zbor dne 5. II. 1955 v pevski sobi KUD-a in je bilo navzočih 32 članov. Iz skromnih podatkov, s katerimi razpolagamo, ugotavljamo, da je društvo delalo, čeravno ni doseglo vidnih uspehov. Izvedli so tri večje skupinske izlete na Rajhovko, na Rogatec in v Savinjske Alpe. Priredili so eno predavanje tov. Cirila Debeljaka iz Celja. Na Travniku so montirali večji železni drog, na katerega so namestili tri orientacijske tablice, slabo vreme pa jim je preprečilo, da bi to združili z večjim skupinskim izletom. Na Vel. Travniku pa nameravajo namestiti železno skrinjico s spominsko knjigo in štampljko. Tudi niso uspeli, da bi v svoje vrste pritegnili kaj več mladine. Nasprotno, nekoliko so se izgubili na ostalem članstvu. Zatrjujejo, da članstvo nazaduje zato, ker za njihovo področje ni več potrebno, da OLO potrjuje članske izkaznice, kar je bilo sicer obvezno, dokler je to področje bilo v obmejnem pasu. Za transverzarno pot vlada pri članstvu veliko zanimanje. Sklenili so, da bodo letos obnovili vrsto markacij in pritegnili čim več šolske mladine v svoje vrste. Za članske izkaznice pionirjev bo društveni tajnik tov. Tevž Ante izdelal potrebne fotografije le proti povračilu režijskih stroškov, ki pa jih bo poravnalo društvo.

Novemu odboru bo ponovno načeloval tov. Šerbela Franc.

PD Slov. Konjice. Delo tega društva je bilo v preteklem letu osredotočeno izključno na gradnjo železnega 30 m visokega razglednega stolpa, ki danes že stoji na Roglji in je v ponos vsem planincem. Slovesno bo odprt dne 22. VII. 1956.

Postaviti tako visok razgledni stolp je bil za konjiške planince res trd oreh. Pri pripravljalnih delih in montaži stolpa je sodelovala vrsta planincev s prostovoljnimi delom, skupno pa je bilo opravljenih 2642 prostovoljnih delovnih ur, kar predstavlja vrednost din 132 100.—. Pri vseh delih je prednjačil društveni predsednik tov. Lobnik Franc, ki je izvršil 485 prostovoljnih delovnih ur. Njemu sledi društveni gospodar Malenšek Alojzij s 300, nato Vivod Stefan s 255, Tavčar Franc s 210, Krištof Stane s 160, Pekovšek Karel s 126, Jurač Ivan s 60, Suligoj Ivo z 80, Petek Ludvik s 108 prostovoljnimi delovnimi urami in še mnogi drugi člani, ki so izvršili po 12 do 16 prostovoljnih delovnih ur. Posebej pa je treba pohvaliti še tov. Založnika Franca, ki je opravil pri montaži stolpa najnevarnejša dela in delal po 12 ur dnevno, ne da bi se za to pritoževal. Stroški za postavitev stolpa znašajo 4 milijone dinarjev, društvo pa je doslej poravnalo že okrog din 2 500 000.—. Ostanek v višini din 1 500 000.— nameravajo zbrati in poravnati letos. Stolp stoji na vrhu Roglje in je sedaj to najvišja višinska točka Pohorja, od kjer je lep razgled na vse strani tja do Triglava.

Članstvo se je dvignilo od 238 na 353, žal pa se je znižalo število naročnikov na

Planinski Vestnik od 72 na 61. Poslovanje društva je zelo motilo dejstvo, da se nekateri odborniki niso udeleževali društvene dela oz. sploh niso prevzeli dodeljene funkcije. Na oglasni deski je propagandist propagandno gradiivo stalno menjaval in skrbel, da so bile razstavljene vedno lepe planinske slike. Markacisti so vzorno opravili svoje delo na Konjiški gori in na Pohorju. Obnovili ali na novo so napravili več markacij ter namestili tudi več smer-nih tablic.

Društvo se samo zaveda, da ni v ce-loti izvedlo svojih nalog, zlasti v pogledu prirejanja skupinskih izletov, dela z mla-dino itd. in bo to skušalo popraviti v letošnjem letu. Sicer pa vsega tega pri tako trdem delu, kakor so ga imeli v zvezi s postavitvijo razglednega stolpa, tudi niso mogli storiti in je to zato tudi popolnoma opravičljivo. Kolikor pa tudi poznamo konjiške planince, bodo ti vse to nadomestili že v letošnjem letu.

Upravo društva bo tudi v tekočem letu vodil agilni in neutrudljivi tov. Lobnik Franc.

PD Gozd-Martuljek. Občni zbor so iz-vedli dne 28. I. 1956 v hotelu pod Špiškom. Podano je bilo le poročilo predsednika in blagajnika, nakar se je razvila živahna diskusija. Predvsem je hotelo članstvo vedeti, zakaj niso bile popravljene steze v Martuljku, kar je bilo sklenjeno na zad-njem občnem zboru. Prejeli so pojasnilo,

da je obstajal med PD in TD v Kranjski gori dogovor, da bo slednje finansiralo to popravilo. TD pa je iz meseca v mesec odlašalo z nakazilom denarja, končno pa izjavilo, da za to sploh nima na razpolago potrebnih finančnih sredstev. Ker je nav-zoči upravnik klim. »Zdravilišča Franceta Rozmana« izjavil, da ima to zdravilišče letos nakazati TD v Kranjski gori din 300 000.— namesto nekdanje turistične takse, je bil občni zbor mišljenja, da je TD v Kranjski gori dolžno prispevati potrebni znesek za popravilo steze v Martuljku PD Gozd-Martuljek, v kolikor ne bo to stezo samo obnovilo. Člani so se tudi za-nimali, zakaj ni društvo izvedlo 10-dnevno taborjenje mladine pri Triglavskih jeze-rih, kakor je to sklenil lanskoletni občni zbor. Odbor je pojasnil, da je taborjenje odpadlo, ker je vodja tabora obolel.

Skupinskih izletov društvo ni pri-re-jalo. Organizirali so sicer izlet na Veliki Klek, ki pa je odpadel, ker niso dobili potrebnega prevoznega sredstva. Po izjavi tov. predsednika pa je organiziranje sku-pinskih izletov v bližnjo okolico nesmi-selno, ker so ti kraji vsem domačinom poznani in dostopni. S prostovoljnim de-lom so očistili in markirali obe poti, ki držita na Špiš iz Krnice in iz Klina. Na novo so pridobil 25 članov in to v glavnem pionirje. Žal niso uspeli tudi dvigniti šte-tila naročnikov na Planinski Vestnik.

Občni zbor je izvolil celotni dosedanji odbor.

L. R.

Spomenik »Žrtvam za svobodo«. Odkrilo PDM, 26. junija 1955 pri Marib. koči

»ZLATOROG«

Kaže, da je akcija za zbiranje denarnih prispevkov za gradnjo »Zlatoroga« vendarle zavzela tudi pri planincih konkretnjšo obliko. V tem mesecu bodo že vsa planinska društva prejela v razpečevanje nabiralne bloke za zbiranje teh prispevkov po din 10.— in din 100.—, ki bodo interesantom na razpolago tudi v vseh planinskih postojankah. Nedvomno bodo zelo privlačevali zlasti bloki po din 100.—, saj bo določeno število kuponov izžrebanih in bodo srečni dobitniki za din 100.—, kolikor bodo dali za en kupon, več dni lahko brezplačno preživeli v naših gorah. Na poziv PZS so se namreč odzvala že številna društva in poklonila večdnevni brezplačni penzion v svojih postojankah kot svoj prispevek za gradnjo »Zlatoroga«.

Zrebanje se bo vršilo po posebnem pravilniku, ki ga bo PZS dostavila vsem PD in objavila v prihodnji številki Pl. Vestnika.

Prepričani smo, da bo ta akcija naletela med planinci, in zelo verjetno tudi med neplaninci, na živahen odziv.

Navajamo dobitke, ki so jih nekatera PD že poklonila v to svrhu:

- PD Celje — 7-dnevni brezplačni penzion pred ali po sezoni v Domu v Logarski dolini, v Frischaufovem domu na Okrešlju, v Kocbekovem domu na Korošici, v Domu pod Tovstim vrhom (Celjski koči) in v Mozirski koči na Golteh,
- PD Domžale — 3-dnevni brezplačni penzion po 15. IX. v Domu na Vel. planini in 3-dnevni brezplačni penzion v istem domu po 15. I.,
- PD Mojstrana — 10-dnevni brezplačni penzion v Aljaževem domu v Vratih od 1. V. do 30. VI. ali od 1. IX. do 15. X.,
- PD Gorje — 2-dnevni brezplačni penzion v Domu Planika pod Triglavom in 2-dnevni brezplačni penzion v Tržaški koči na Dolici,
- PD Jesenice — po 7-dnevni brezplačni penzion v koči pri izviru Soče (v juniju) in v Erjavčevi koči na Vršiču (v marcu),
- PD Kamnik — po 6-dnevni brezplačni penzion v koči v Jermanovih vratih in Cojzovi koči na Kokrškem sedlu,
- PD Kranj — dvakrat po 5-dnevni brezplačni penzion v Domu na Krvavcu (pozimi) in 5-dnevni brezplačni penzion v istem domu (poleti),
- PD Krško — 7-dnevni brezplačni penzion v Tončkovem domu na Lisci,
- PD Laško — dvakrat po 7-dnevni brezplačni penzion v Domu na Šmohorju,
- PD Ljubljana-matica — dvakrat po 10-dnevni brezplačni penzion v Domu na Komni in v Domu v Kamniški Bistrici,
- PD Maribor — 14-dnevni brezplačni penzion v Ribniški koči na Pohorju,
- PD Mežica — 7-dnevni brezplačni penzion v koči Podpeca,
- PD Most na Soči — 5-dnevni brezplačni penzion v koči na Črni prsti,
- PD Nova Gorica — 10-dnevni brezplačni penzion v Domu dr. Klementa Juga v Lepeni (poleti),
- PD Opločnica — 7-dnevni brezplačni penzion v koči na Pesku na Pohorju,
- PD Postojna — 5-dnevni brezplačni penzion v Vojkovi koči na Nanosu,
- PD Prevalje — 6-dnevni brezplačni penzion v koči na Uršlji gori (od 1. VI. do 15. X.),
- PD PTT Ljubljana — dvakrat po 6-dnevni brezplačni penzion v Poštarski koči na Vršiču,
- PD Ruše — dvakrat po 8-dnevni brezplačni penzion v koči nad Šumikom na Pohorju in v Ruški koči (razen v juliju in avgustu),
- PD Slov. Bistrica — 10-dnevni brezplačni penzion v Domu pri Treh kraljih,
- PD Slovenj Gradec — dvakrat po 5-dnevni brezplačni penzion v Domu pod Veliko Kopo in 5-dnevni brezplačni penzion v koči pod Kremžarjevimi vrhom na Pohorju (v letni sezoni),
- PD Škofja Loka — 7-dnevni brezplačni penzion v Domu na Lubniku,
- PD Trbovlje — 7-dnevni brezplačni penzion v Domu na Mrzlici,
- PD Trzin — 6-dnevni brezplačni penzion v Domu pod Storžičem (v letni sezoni),
- PD Zagorje — 2-dnevni brezplačni penzion v koči na Sv. Gori.

Zatrdno smo uverjeni, da bodo nadaljnja brezplačna bivanja z oskrbo poklonila tudi še tista društva, ki tega doslej še niso storila.

Planinci! Segajte po nabiralnih kuponih, kajti z nakupom le-teh si ne boste samo zagotovili brezplačne oskrbe v naših gorah, temveč boste posredno tudi prispevali h gradnji »Zlatoroga«. Naj ne bo planince, ki si ne bi nabavil vsaj en kupon a din 100.—!

Od 12. III. do 7. IV. je PZS prejela za gradnjo »Zlatoroga« naslednje prispevke: din 10 000.— PD Maribor, din 5000.— PD Postojna, din 2000.— PD Škofja Loka, po din 1000.— tov. Drašak Hanek, Kranj in Koren Zdravko, Ljubljana, din 587.— PD Javornik - Koroška Bela, po din 500.— Lavrič Rado, Peršič Slavko, Valič Ivo in Lenčka, Ljubljana, J. W. Ljubljana, Rovani Joža, Beograd, din 300.— prof. Kunaver Pavel, Ljubljana, po din 200.— Grom Matko, Zargi Miran, Jamnik Mirko, Hude Drago, Klančar Jožica, Serbec Silva, Klemenc Marta, ing. Klemenc Branko, Ljubljana in Režek Franc, Črnuče 64 in din 20.— Sedej Franc, Ljubljana, s k u p a j d i n 24 207.—

Stanje 12. III. 1956 din 3 042 283.—
zbrano do 7. IV. 1956 din 24 207.—
s k u p a j din 3 066 490.—

Skupni sklad za gradnjo Zlatoroga izkazuje dne 10. IV. 1956 din 17 065 964.—.

IZ PLANINSKE LITERATURE

Wilfrid Noyce je bil eden izmed udeležencev angleške odprave na Everest. John Hunt ga tako opisuje v svoji knjigi: »Wilfrid Noyce je vzbujal zelo malo pozornosti, skoraj vedno je pisal s svojo tesno pisavo stran za stranjo v katero izmed svojih številnih beležnic. Upam, da bomo nekega dne lahko brali vse to, kar je napisal v svojem šotoru ali pa za kakim grmom, ko se je ravnokar kahal zajutrek.« Noyce je s šerpo Anullujem tudi prvi priplezal na Južno sedlo Everesta in s tem odstranil enega glavnih problemov angleške odprave. Nedavno je bil Wilfrid Noyce res izdal svojo knjigo o vzponu na Everest in jo naslovil po svojem podvigu »South Col« (Južno sedlo). Knjiga obsega 324 strani, 76 fotografij in 5 zemljevidov. Avtor jo je opremil celo z uvodno pesmijo; način podajanja je zelo intimen. Avtor riše značaje svojih soplezalcev.

Po British New Books, January 1955, str. 757 in Hunt »The Ascent of Everest« str. 70.

J. B.

»Everest v sliki« (»The Picture of Everest«) je naslov knjige, ki jo je zbral in komentiral Alfred Gregory, izdala pa založba Hodder et Stoughton. Knjiga ima 94 strani in 48 fotografij v barvah, uvod je napisal John Hunt. Pri vsaki sliki sta navedena tudi film in aparat, na katera je bila slika posneta in ostali tehnični podatki, (ekspedicija etc.), ki zanimajo strokovnjake.

Po British New Books, January 1955, str. 756.

J. B.

De berggids 1955, julij-november, glasilo holandskih alpinistov, prinaša nekaj opisov pomembnih holandskih alpinističnih vzponov. Tako opisuje Helen van Rijckevorsel kalifornijske gore, Van Ogtrop pa gore severne Španije (Credos - Riauo - Ordessa), F. Ballot pa vzpone v montblanški skupini. Prav tam se zadržuje P. G. Van Lookenen Campagne z opisom

Grépona (3482 m), ene od najslavnejših, če ne najslavnejše Chamoniške igle. Slike kažejo, da holandski alpinisti niso kar tako. H. de Rijk priobčuje obširen opis Stubaiskih Alp, M. Reesink — de Graaf pa Walliške gore.

To Vouno, 1955, št. 3—11, glasilo CAH (Club Alpin Héliénique) izkazuje stanovitni napredek po vsebini in obliki. Pomemben je članek vidnega grškega planinskega organizatorja A. Tzartzanoua o odnosu planinstva do turizma, mnogo zanimivega zgodovinskega gradiva prinaša članek o 25-letnici grškega planinstva, dalje članek o Parnasu, v katerem beremo že o plezalskih podvigih (G. Mihaelide - M. Hristodoulou), v drugem članku o isti gori pa o sistematičnih speleoloških raziskavanjih, ponazorjenih z lepimi, natančnimi risbami. Alpinist Mihaelide poroča o petih plezalskih vzponih na Olimp v steni Stefani. Grško planinsko glasilo postaja iz društvenega novičarja za planince in smučarje ambiciozen dvomesečnik.

T. O.

La Montagne et Alpinisme, oktober 1955, glasilo CAF in GHM, izhaja petkrat na leto in je lani zaključevalo svoj 81. letnik. Oktobrska številka je na enaki višini kakor vse ostale v zadnjih letih tako po vsebini kot po obliki. Posvečena je himalajskemu vrhu Makalu, »srečni gori«, kakor jo apostrofira Jean Franco v uvodnem članku. Lionel Terray je prispeval članek »Vrh«, Jean Couzy članek o kisiku, A. Lapas in J. Rivolier pa članek o aklimatizaciji. Himalaji je posvečen tudi Bordetov članek o geoloških raziskavanjih v Arunski Himalaji. Naslovna stran kaže mogočno nepalsko pobočje Makaluja. Tako ta kakor ostale fotografije predstavljajo prvovrstno ponazorilo himalajzma, v katerega z obotavljajočim se korakom vstopajo tudi naši alpinisti. Pravzaprav pa bi bilo treba »zagrabiti bika za roge«. Odločno, a preudarno, sicer

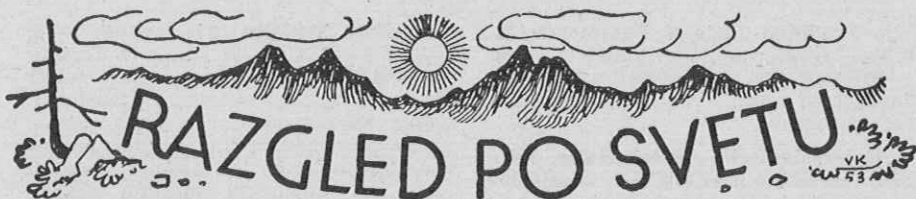
bo predolgo trajalo. Posamezna številka La Montagne Alpinisme stane v Franciji 250 frs, v tujini 300 frs. Obsega 30 strani, ves letnik ne dosti čez 100 strani. T. O.

Österreichische Alpenzeitung, 1955, julij - oktober, glasilo ÖAC, izhaja letos 74. leto in je ena od planinskih revij, ki zvesto čuvajo izročila klasičnega alpinizma. V njej sodelujejo sami znani avstrijski planinski avtorji. V pričujočih zvezkih je omembe vreden obširen članek o glocknerskih pionirjih po ohranjenih virih, med drugim pa tudi po zapiskih o prvi vpisni knjigi na Velikem Kleku, ki so jo začeli l. 1818 in je l. 1864 zgorela. Pionirji, ki jih obravnava, so David Heinrich Hoppe, Karl Hoffmann in Alfred Pallavicini. Prvi je bil že l. 1779 v Heiligenblutu in je kasneje izdal svoj botanični priročnik. Hoffmann se je rodil v Münchenu l. 1847 in je »avtor« najmnogičnejše poti na Veliki Klek. Peterka pravi, da je nedosegljiv pionir, ki ga doslej še ni dosegel nihče. Tretji pionir Pallavicini pa je načel severno stran najvišjega avstrijskega vrha. 1876 je z vodniki zmagal znameniti Pallavicinijev žleb, ki je ostal 30 let nedosegljivo dejanje. Članek Huberta Peterke je opremljen z delno bibliografijo o Großglocknerju. Tudi članek Willyja Uda je posvečen alpinistični zgodovini tega svetovno znanega vršaca. Govori o Glocknerjevem grebenu (od Kellersberga do Teufelskampa in s štirimi risbami ponazarja bogati alpinistični razvoj v severni in severovzhodni steni. Koliko je tu smeri in imen! Z Velikim Klekom je povezana tudi kočna nadvojvode Ivana (Erzherzog Johann-Hütte), ki so jo postavili l. 1880 in o njej piše Dunajčan W. Rudolt.

Manjše vrhove opisuje W. Herberg v članku o Karnijskih Alpah, alpinistično ekstremno dejanje pa opisuje Hans Chval v članku o zimskem vzponu preko jugovzhodne stene Stangenwanda v Hochschwabu, Gradčanom in Dunajčanom priljubljenem plezalnem vrtcu. Najvišjo goro savjske dežele, Pointe de la Grande Casse (3852 m), pa opisuje B. G. Koch in jo šaljivo imenuje K2. Revija dalje izčrpno poroča o svetovnih alpinističnih dogodkih, posebno skrbno pa o bogati avstrijski planinski literaturi, ki bogati iz leta v leto. T. O.

Rivista Mensile 1955, zvezek 5—6, 7—8. Glasilo CAI, ki izhaja v Torinu, prinaša v pričujočih zvezkih nekaj člankov, ki so vredni pozornosti. Uvodni članek je prevod iz francoskega »Alpinisme« in smo o njem že poročali. Napisal ga je Lucien Berardini, eden od francoskih vodilnih alpinistov, ki so l. 1954 po 7 dneh in petih bivakih preko južne stene Aconcague dosegli najvišji vrh Južne Amerike. Za sistematičen študij himalaizma je dobrodošla razprava Pietra Mecianija »Himalajska kronika l. 1954« in Renza Videsotta o »daritvi« v višini 7000 m, kar je napisano v spomin Giorgia Rosenkrantza, enega od treh žrtev ekspedicije na Api pod vodstvom starega Piera Ghiglioneja. Pod pompoznim naslovom »Večni problemi« razpravlja Italo Gretter o prodiranju »alpiturizma« z vedno novimi mehaničnimi sredstvi, ki jemljejo marsikateremu vrhu alpinistični značaj in ga spreminjajo v turistično točko. Gretter se zavzema za zaščito nekaterih alpskih predelov, ki naj bi sredi tehničnega osvajanja gora ostali kot deviške oaze alpske prvobitnosti. Tudi drugi zvezek uvaža prevod, in sicer dr. Tichyja članek o Čo-oju, ki je izšel v »Bergsteigerju«, in smo o njem že poročali. Meciani nadaljuje s himalajsko kroniko, G. Castellana pa piše o italijanskem alpskem potniku Guglielmu Grattaroli iz 16. st. Branjna vredno je, kar piše Mazzoldi o vulkanu Lanin in G. Nangeroni o nazadovanju ledenikov, ki jih kontrolirajo italijanski glaciologi. Italijanska revija po obliki ni na višini drugih inozemskih revij. Številne beležke oklepajo z obeh strani jedro revije, prekinjajo pa jih večkrat nič kaj okusne reklame in oglasi. Stalne rubrike revije so novice iz sekcij CAI in CAAT, zbori, skupščine in sestanki, speleologija, alpinistične novice in sezname vzponov. T. O.

50 Jahre Schweizerisches Alpines Museum (1905—1955). Dr. Walter Rytz iz Berna je v založbi znanega švicarskega planinskega muzeja v Bernu izdal zgodovino te znamenite ustanove, ki jo je postavil na noge konservator dr. R. Zeller in jo vodil do l. 1940. Brošura je izšla na reprezentativnem papirju in prinaša tudi več slik o ureditvi razstavnih dvoran. T. O.

Reševalno službo v Ženevi so ponovno reorganizirali. Do burnih debat je prišlo po nesreči na Mont-Blancu (Ebener - Grivet). Sestavili so skupino petih tehnično popolnih alpinistov, ki ima nalogo v nujnem primeru takoj organizirati reševalno ekspedicijo. Vsak ima direktno telefonsko številko. Tehnični šefi so R. Dittert, J. Juge, R. Lambert in W. Marthe.

Achille Compagnoni, ki je z Lacedellijem prišel na K2, je dobil hude ozeblina na rokah. Večkrat je bil operiran, vendar najbrž ne bo mogel vršiti več vodniškega poklica. Pogodba med udeleženci ekspedicije se glasi tako, da se ves dobiček od fotografij, filmov in objav steka v ekspedicijsko blagajno. Compagnoni je proti Desiu naperil pravdo zaradi filma, ki ga je posnel na vrhu in pri tem težko ozebel. On je pravzaprav avtor filma in zato mu advokati obljublajo v pravdi zmago. Tudi nič kaj preveč simpatičen odmev velike »zmage«! In ne prvi s K2.

»Veverice« iz Cortine d'Ampezzo so se zavzele za to, da »obrijejo« Veliko Zinno, v kateri je naježenih nič manj kot 100 klinov. Ti so seveda znatno olajševali znamenito smer, ki sta jo l. 1935 speljala R. Cassin in Ratti iz Lecca. Zdaj je slavna smer spet taka kot pred Cassinom, v kolikor niso pustila svojih sledov plezalska kladiva. Podobno čiščenje so opravili tudi v Torre di Valgrande. Ali so imeli prav? S stališča »fair play« gotovo; s stališča športa in tekme, ki je nujen sestavni del športa, nedvomno. Smer, ki ima 100 klinov, ni več smer, ki jo je ustvarila izredna plezalska sposobnost Cassinova. Časi, ki so jih zadnja leta pri V. Zinni beležili, so bili razumljivi in v nekem smislu opravičljivi. Pa vendar! Ali bo Zinna postala vežbališče ali celo plezalska arena? Ali je veverice s svojim čiščenjem ne pro-

glašajo za tako? In če so oči vseh klas in asov še vedno obrnjene v te tri čudovite dolomitske gorske individualnosti, zakaj se z njimi naši alpinisti ne spoprimejo v taki meri, da bi jih opazila in zabeležila svetovna alpinistična javnost? Doslej tega ni storila niti v tistih redkih primerih, v katerih bi bila to njena moralna dolžnost.

Savojski nacionalni park nameravajo ograditi in ga najstrožje zaščititi. Zato se zavzemajo CAF, Touring Club de France in znanstveni svet: Obsegal bi 20 000 ha in bi mejil na italijanski nacionalni park Gran Paradiso. Zajel bi predvsem dolino Isère in Arc.

Subjektivna nevarnost v gorah se zaradi razširjenja horizontov v psihologiji danes precej drugače pojmuje kakor v času, ko sta pisala svoje »Nevarnosti v gorah« Zsigmondy in Paulcke. Temeljne možnosti, ki utegnejo ogroziti planinca iz notranjih duševnih razlogov so po mnenju Avstrijca Greitbauerja naslednje: 1. nerazpoloženost, 2. razne konstelacije, 3. prevladujoče ideje, 4. pomanjkljivosti (tehnične, telesne in duševne). Nerazpoložen utegne biti človek zaradi bolezni in rekonvalescence, zaradi endogene reakcije, to je osnovnega počutja, v katerem je človek preveč občutljiv (nervozen) in v takem stanju za vodjo naveze neprimeren, dalje zaradi klimatičnih motenj, ki jih šele v novjšem času štejemo kot bistven pogoj za razpoloženje, ker povzročajo glavobol, nemir in nespečnost, zmanjšujejo pozornost in povzročajo utrujenost. Konstelacije relativno zmanjšujejo sposobnost, ker planinec z gorskim ciljem prekoračuje dopustno mejo, pri kateri si je še v svesti, da jo bo zmogel. Razmerje med nalogo in zmožnostjo se poruši. Posebno se to pojavlja v plezalnih šolah z izzivanjem. Dalje spadajo sem prestižna

vprašanja pri vodilnih alpinistih. Med konstelacijo štejemo tudi primere, kadar nas turni program sili v nevarnost, če nas n. pr. slabo vreme ovira, pa bi radi že iz prestižnih razlogov načrt izpolnili. Konstelacije jih imenujemo zato, ker gre za naključni zbir okoliščin, zaradi katerih se mora alpinist na hitro odločiti, ne da bi dobro premislil. Prevladujoče ideje vplivajo na duševnost, ker preplavljajo zavest. Tu gre predvsem za »oblast«, za prvenstvo, ki ga nekdo drži ali ogroža, za predikat »najboljšega gornika«. Pri prevladujočih idejah gre tudi za »izgubo nivoja« — pojav, ki ga doživljajo zreli gorniki, ki so prišli do vrhunca in stoje nujno pred nazadovanjem. Nič ni čudnega, če preplavi njihovo zavest kompenzacijsko prizadevanje, s katerim bi se radi obdržali »na nivoju«. Za tiste, ki so jim bile gore vsebina življenja, bo to razumljivo. Ko dožive razočaranje, izzivajo kompenzacijo s pretiranim naporom. Pomembno je v tem stanju doživeti strahu v steni, običajno pa konflikt s sredino, v kateri se razočaranje doživi. Vsekakor nevarna — konstelacija.

Četrta možnost telesne in duševne pomanjkljivosti — je jasna. Treba je le pripomniti, da trening v kratkih stenah še ne usposablja človeka za izčrpujoče dolge stene, v katerih pritisne na duševnost zavest o izredni dolžini ture in višini stene. Prevelik razloček med prvim in drugim v navezi tudi učinkuje na zavest. Če prvi, najboljši pade, je naveza toliko močna, kolikor zmore drugi. Upoštevati je treba še primarno pomanjkljivost, če n. pr. vrtoglavi ljudje silijo v gore. To je približno tako, kakor če bi glušci hoteli postati govorniki ali pevci. Sekundarne duševne pomanjkljivosti pa nastopajo, če hočejo ljudje premagati manjvrednostne konflikte v gorah, čeprav za udejstvovanje v njih niso sposobni.

Himalajski ali snežni človek je bil pred nekaj leti predmet žurnalpinizma in mnogih razgovorov. Govorilo se je, da gre za čudno človeško bitje, za medveda, za opico. London-ski Daily Mail je finansiral celo ekspedicijo, da bi se skrivnostno bitje ujelo, toda brez uspeha. Noben Evropejec ga še ni srečal niti videl od daleč. Verski dostojanstvenik Svami

Pranavananda, ud londonske Kraljevske geografske družbe in eden od zaščitnikov Himalajskega kluba, pravi, da se je skrivnost okoli te živali napihnila zaradi nesporednosti in slabih prevodov. Tibetska beseda »mi-te« pomeni »medved - človek«, angleški poročnik Howard Bury, ki je leta 1921 šel na ogled okoli Everesta, pa je iz tega naredil »abominable Snowman« (ostudnega snežnega človeka). Pranavananda je l. 1935 slišal prvič o tem »mi-te« na južnem bregu svetega jezera Manasarovar v zapadnem Tibetu. Nek romar iz vzhodnega Tibeta, iz Markhama, mu je pripovedoval, da mu je mi-te napadel ovco v dolini Kyang Šu (4800 m), pritoku reke Bramaputre. Imeli so ga najprej za volka. Ko so nanj streljali, je bežal po štirih, nato pa se dvignil na zadnje noge in bil visok kakor človek. Pastirji, ki so ga odpodili od črede, so mu zato dali ime mi-te. L. 1937 so mu enako zgodbo povedali romarji v Tamčok Kambabu blizu izvira Bramaputre, kjer je mnogo divjačine (divji yak, tibetska antilopa, divja koza, ris in mi-te). Mi-te je napadel čredo v Koubiju (ca. 5000 m). Mi-te ni nič drugega kakor vrsta medveda, rdeči medved.

Ko je l. 1950 ta mi-te postal za časnikarje senzacija št. 1, se je Pranavananda ponovno zanimal za stvar. Februarja 1953 se je mi-te približal pastirskemu šotorišču Tomomopo (4500 m) na Tag Campo, jugovzhodno od Manasarovarja. Nekaj časa je hodil po štirih, nekaj časa po dveh (morebiti zaradi mraza, kajti februarja so planote v Tagu že pod snegom). Pastirji so ga prepodili. Njegovi sledovi so bili izmerjeni. Je rdečkasto rjave barve, ima gosto dlako in posebno na glavi zelo dolgo. V tibetščini razlikujejo tri medvede: tom je črni medved, té je rjavi, me-te ali mi-te pa je medved - človek, ker hodi veliko po dveh. Poslednji napade tudi yaka ali celo človeka, če je sam. Kakor divji yak križari tudi mi-te po snegovih in ledenikih. Ko mine v teh gorah zima, požene vegetacija tudi v višini 6000 m. Yaka so že videli, kako z rogovi orje po snegu, da pride do rastlin in korenin pod snegom. Kakor vsa druga himalajska divjačina so torej tudi mi-te klati v velikih višinah, bodisi da išče

hrano, bodisi, da mu to godi. Ker pa njegovi sledovi niso vedno enaki (zdej po dveh zdaj po štirih), se je rodila bajka o himalajskem človeku. Če je Shipton videl sledove, ki so bili podobni slonovim, ni čudno: ko sneg kopni, se sled poveča, sledovi prstov se zabrišejo. Pranavananda je videl sledove dolge več kot pol metra v Khandosanglamu. Lahkoverneži so sledove pripisovali vsem mogočim bajeslovnim bitjem (Asvathama, Hamman), kak Evropejec bi jih prisodil Snowmanu, kak antropolog pa prazgodovinskemu človeku, v resnici pa je bila stopinja mi-teja, ki jo je »raztegnilo« sonec. Vse, kar se je na zapadu o tem pisalo, je mešanica bajke, legende, vraž, domišljije in pretiravanja. Prvi je o tem pisal polkovnik A. Waddell leta 1899, in sicer o sledovih v severovzhodnem Sikkimu. Pojavila se je beseda ye-ti, ki so jo prevedli z ignoble (surov) in dé-goutant (ostuden). Tibetske besede, ki so se vsekakor napak prevajale, so naslednje:

mi, mih, mé, meh = človek;
kang, gang = sneg;
migne, mi-go = žival, ki hodi kot človek.

Ti, te, teh, tre = medved;
kang-mi = snežni človek.
Te besede združene pomenijo medved - človek.

Bibliografija o tem bitju je v resnici praznovala že l. 1954 svojo stoletnico, kajti o njem je pisal Hooker v Himalayan Journalu že leta 1854. Nato pa je prvič omenjen 67 let kasneje.

Verjetno je informacija Pranavanande milostni sunek pravljici o himalajskem človeku.

Franoska redakcija švicarske planinske revije »Les Alpes« je doživela jeseni 1955 pomembno spremembo. Deset let jo je vodil dr. Louis Seylaz, potem ko jo je prevzel iz rok Alberta Roussyja, in ji dal pečat svojega značaja, literarne izobrazbe in nazorov. Redakcijo je prevzel prof. Edmond Pidoux, dokaj znan alpinist, publicist in dramatik. Prejšnji urednik odhaja nekam razočaran, češ da ni dobil iz romanskih krogov takih prišpevkov, kakršnih si je želel. Novi urednik je poudaril isto misel, ki je vodila Seylaza, da je v alpinizmu prav tako važno dejanje kot misel

o njem, kot planinska literatura, ki planinsko dejavnost poduhovi in ji daje večjo človeško vrednost. Planinska revija naj bi pisala o tehniki, zgodovini alpinizma, prinašala pa naj bi tudi poezijo in filozofijo, ki je vsebinsko povezana s planinstvom. Svet, ki je materialno razvit do skrajnosti, pričakuje svojo duhovno izpopolnitev, kakor pravi Bergson. Ta beseda naj bi se danes uresničevala v alpinizmu, ki naj bi nikoli ne izgubil smisla za duhovno usmerjanje in vzgojo človeka.

Osma razstava gorskega pejzaža, ki jo redno prireja SAC je doživela izreden uspeh. Obiskalo jo je 6000 ljudi, prodanih je bilo 50 del za 32000 švic. frankov. Prihodnja razstava bo leta 1958.

Norman Dyhrenfurth in E. Schneider nista prišla na Lhotse. 350 m pod vrhom sta morala obrniti zaradi viharja. Lhotse je četrti osematisočak po višini, sosed najvišje gore, in je visok 8545 m. Ekspedicija, mednarodna po sestavi, pa ni imela samo alpinističnih ciljev, zato se vrača kljub temu z Lhotse z bogatim kartografskim in etnografskim gradivom.

Mesto Salzburg ni veliko, vendar je zbralo sredstva za svojo ekspedicijo na Spitzberge. Vodil jo je dr. W. Frauenberger, znan kot član ekspedicije na Nanga Parbat in dr. H. Tollner. Ekspedicija je imela alpinistične in znanstvene cilje. Povzpela se je na 60 vrhov, med njimi na 40 deviških, višina ca. 1700 m. Ker so blizu morja, so videti višje in razmere so podobne tistim v montblanškem masivu. Našli so 800 m visoke stene z ekstremnimi težavami v ledu in skali. Ekspedicija se je mudila na Spitzbergih poldrug mesec in doživela huda neurja, tako da pod šotori ni bilo dosti boljše kot na Nanga Parbatu.

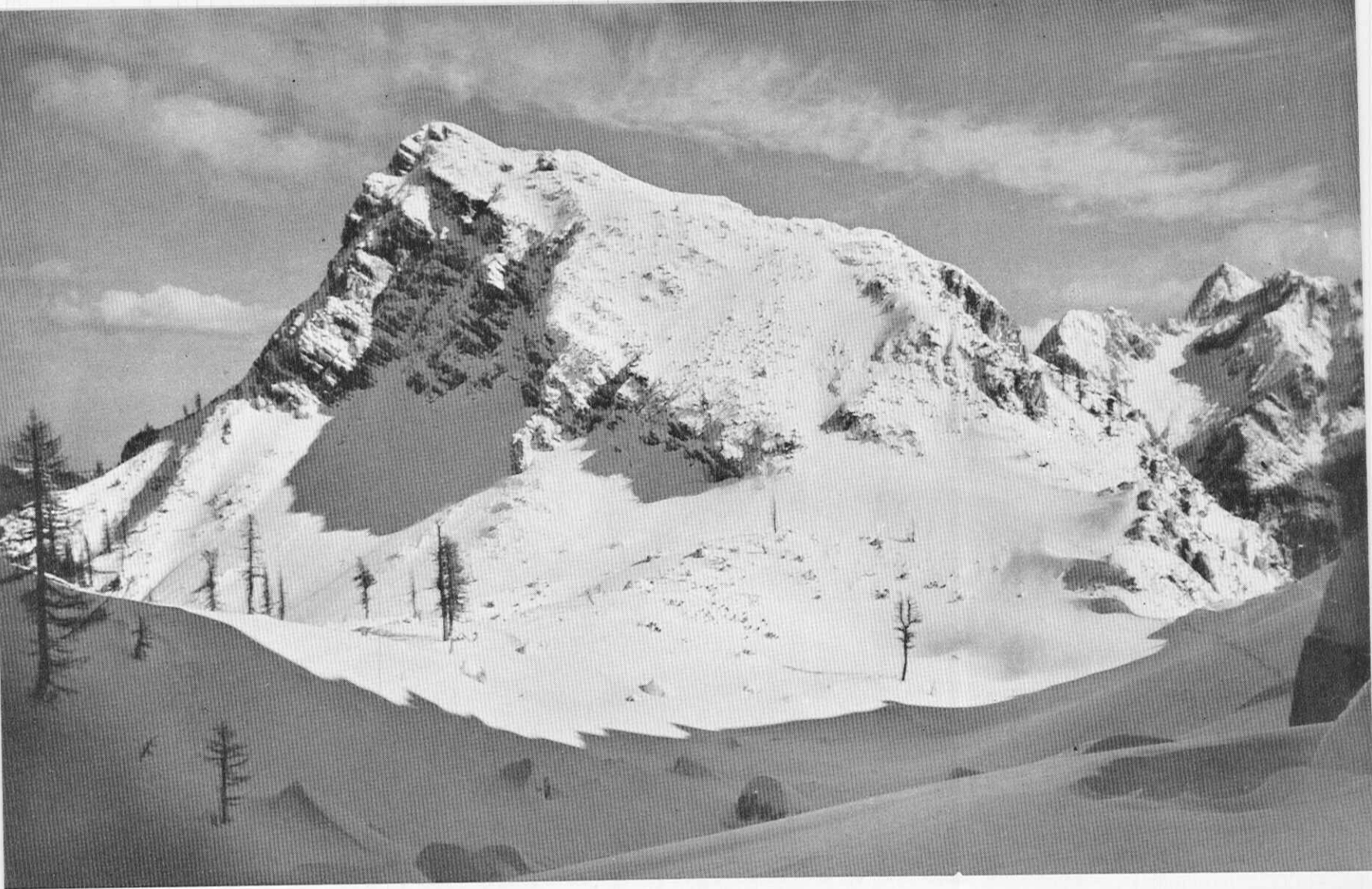
Bavarec Hans Pfann, ki je bil na prehodu 19. in 20. st. eden velikih alpinistov, je praznoval svoj 82. rojstni dan avgusta 1955 na vrhovih Piz Palü. Iz Diavolezza je prišel na vrh in nazaj v 13 urah.

Angleška ekspedicija pod vodstvom Alberta Gregoryja je spomladi l. 1955 zasadila angleško zastavo na osem doslej neznanih vrhov v območju Melungtse v Himalaji.

1. MAJ V PLANINAH

FRANC MOČNIK

ROBIČJE NAD VRŠIČEM

JOCO CERMAK

*Predajte se športu in užitkom,
ki vam jiš nudi lepa priroda!*

*Na opreznost nikar ne pozabite —
ríziko pa predajte zavarovanju!*

*Zoper nezgode, za primer
smrti in doživefja zavaruje*

DRŽAVNI ZAVAROVALNI Z A V O D

**Direkcija za LR Slovenijo
v LJUBLJANI • Telefon 39-121**

**Zastopniki
v vseh večjih krajih**

TRGOVSKO PODJETJE Z RADIO
LEKTROMATERIALOM
NA VELIKO IN NA MALO

Jugotehnika

LJUBLJANA

Uprava: Lepi pot 6, telefon 20-505 — Skladišče: Stari trg 21, telefon 20-866

Vam nudi iz svojega skladišča kakor tudi iz
trgovin JUGOTEHNIKA, Čopova ulica 12 in
BLISK, Titova cesta 47-a, ves radio in elektro
material po najnižjih cenah

*Čestitamo vsem kolektivom in delovnim množicam k največjemu
delavskemu prazniku — 1. maju*

Kolektiv

TITAN

čestita k delavskemu prazniku

vsem delovnim kolektivom,
družbenim organizacijam,
ustanovam ter vsem odje-
malcem in dobaviteljem!

KAMNIK

Iz zelenega Pohorja,

iz čigar osrčja lomijo naši granitolomci težke
granitne skale, pošilja
delovni kolektiv

GRANITNE INDUSTRIJE

V OPLOTNICI

planincem in vsem de-
lovnim ljudem širom na-
še lepe domovine prav
pristrčne čestitke in pla-
ninske pozdrave za naš
največji delovni praznik

1. MAJ

Športniki, planinci, turisti

zahtevajte po vseh planinskih in turističnih postojankah priznано najboljšo brezalkoholno pijačo

„COCKTA-COCKTA“

proizvod

»*Slovenija-Dino*«

LJUBLJANA, FRANKOPANSKA ULICA 11

K prazniku dela

čestita

vsem planincem

in delovnim ljudem

široj naši domovini

„COCKTA-COCKTA“

v p o l e t n i h
in zimskih mesecih

„COCKTA-COCKTA“

v planinskih postojankah

„COCKTA-COCKTA“

na taborjenjih

„COCKTA-COCKTA“

na potovanjih

Povsod

osvežujoča brezalkoholna pijača

„COCKTA-COCKTA“

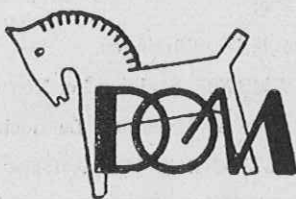
»DOM«

TRG. IZVOZNO PODJETJE ZA DOMAČO IN UMETNO OBRT

LJUBLJANA
Mestni trg 24

Telefon: 21-407, 20-308

Telegr. naslov:
DOMEXPORT

čestila vsemu delovnemu ljudstvu k njegovemu prazniku 1. maju

INTERTRADE

PODJETJE ZA MEDNARODNO TRGOVINO IN ZASTOPŠTVA

LJUBLJANA, Cankarjeva 1/II P. O. B. 276

Telefoni: 21-756, 21-757, 20-504 — Telegrami: INTERTRADE — Telex: 03-181

Generalno zastopstvo za Jugoslavijo

Werkzeugmaschinenfabrik OERLIKON, Bührle & CO., Zürich

OERLIKON ITALIANA S. I. P. A., Milano

REISHAUER-Werkzeuge A. G., Zürich

HENRI HAUSER A. G., Biel

USINES TORNOS S. A., Fabrique de Machines, Moutier

A. G. FRITZ STUDER, Maschinenfabrik, Glockenthal-Thun

SAFAG A. G., Maschinenfabrik, Biel

DIAMETAL A. G., Biel

Gebr. HELLER G. m. b. H., Nürtingen

SCHOELLER BLECKMANN, Stahlwerke, Tiefbohrtechnik, Wien

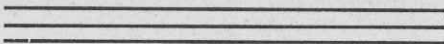
ACIERA S. A., Fabrique de Machines, Le Locle

ERSTE WIENER FILZFABRIK M. Haselböck W. Quecke, Wien

TECALEMIT ITALIA S. P. A., Torino

CIBA A. G., Basel

PLUTTE-KOECKE & CO., Wuppertal-Barmen

Poslužite
se izdelkov

GORENJSKE TOVARNE ČOKOLADE

LESCE pri Bledu

ki Vam nudi dnevno sveže izdelke visoke
kakovosti in po najnižjih cenah

PIVOVARNA

Union

P R I P O R O Č A

SVOJE RENOMIRANE IZDELKE, POSEBNO PIVO IN KVAS

GROSISTIČNO TRGOVSKO PODJETJE Z BARVAMI IN LAKI

MAVRICA

LJUBLJANA, RESLJEVA CESTA 1

Telefon št. 21-256, 21-488

Priporoča v nakup vse vrste premaznega materiala, kot laneni firnež, oljnate barve in lake, vse vrste čopičev in ves v to stroko spadajoči material po najnižjih grosističnih cenah v svojih skladiščih in sicer:

SKLADIŠČE-ENGROS

LJUBLJANA, TITOVA C. 31

(Javna skladišča)

Telefon št. 32-561

REKA, ALDO COLONELLO 6

Telefon št. 33-07

TRGOVSKO PODJETJE NA DEBELO

»Tekstil«

Po nizkih cenah in pod najugodnejšimi pogoji si lahko za planinske postojanke nabavite pri nas vse vrste volnenega in bombažnega blaga, odeje, žimnice itd.

LJUBLJANA

Ciril Metodova 2-3

TOVARNA MILA

Zahtevajte jih v vseh
trgovinah!

*
K prazniku dela čestita
vsem planincem in
delovnim ljudem
širok naše domovine

Priporoča planincem
po uspešno opravljeni
turi svoje prvovrstne
milarske izdelke.
Izdeluje tudi kvalitetne
loščilne izdelke.

PREJ

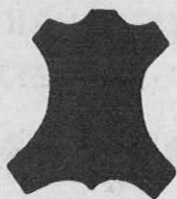
INDUSTRIJSKO
PODJETJE

SALVETTI PIRAN

KOLEKTIV

TOVARNE USNJA
ŠOŠTANJ

*čestita vsemu
delovnemu ljudstvu
k prazniku dela*

DELOVNI KOLEKTIV

Tovarne volnenih izdelkov
MAJŠPERK

*čestita vsem delovnim ljudem FLRJ in posebej
svojim cenjenim odjemalcem k prazniku dela*

1. MAJU

Priporočamo Vam naše priznane kvalitetne izdelke

Delovni kolektiv

»ISKRA«

**TOVARNA ELEKTROTEHNIČNIH IN
FINOMEHANIČNIH IZDELKOV**

KRANJ

čestita k delavskemu prazniku

1. maja

vsem planincem in prijateljem narave

Planinci, pozor!

Po naporni turi — udoben dom!
Kako si ga uredite si oglejte na

RAZSTAVI:

»**Stanovanja**
za naše razmere«

od 26. maja do 3. junija 1956

Sodobno, ekonomično, kulturno stanovanje!

**stanovanjska oprema,
gospodinjske potrebščine,
gradbeni material**

Za obisk razstave se poslužite 25% popusta na železnici!

GOSPODARSKO RAZSTAVIŠČE
LJUBLJANA

**INŠTITUT ZA ELEKTROZVEZE
LJUBLJANA**

***Projektira,
razvija
in dobavlja***

kratkovalovne in ultrakratkovalovne sprejemno - oddajne postaje, aparature za usmerjene brezžične zveze, televizijske aparature, elektronske merne, kontrolne in podobne inštrumente, magnetne stabilizatorje napetosti, sestavne dele in elemente za radijsko tehniko in elektrotehniko, kondenzatorje raznih vrst, VF keramiko, stalne magnete, ferite, polprevodnike, impregnacijske materiale, provodne lake za spajanje in metalizacijo, „Biluke“ žarnice za avtomobile, miniaturne žarnice in fotocelice

Za povezavo planinskih domov in postojank

s poštnim telefonskim omrežjem proizvajamo aparature za usmerjene brezžične zveze tipa UKD 1 C

INŠTITUT ZA ELEKTROZVEZE

LJUBLJANA, Linhartova cesta 35

Telefon 39-261, p. p. 247

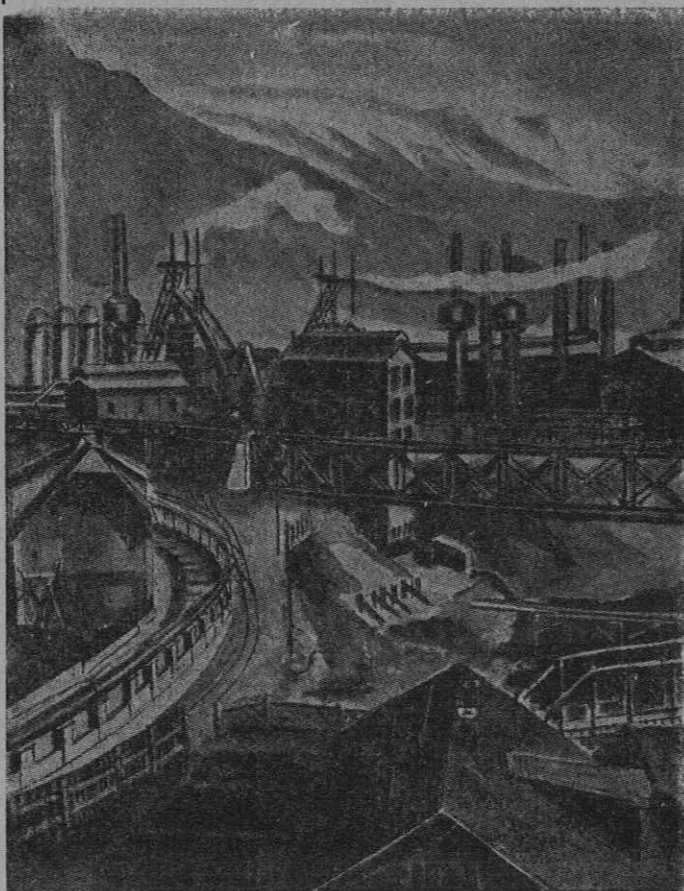

KOLEKTIV

ŽELEZARNE

Jesenice - Jugoslavija

J
E
S
E
N
I
C
E

čestita
k prazniku
dela vsemu
delovnemu
ljudstvu